

PRÆVIO NUMINE VERO!

Ad nutum,

Amplissimæ in inclyto Lyceo

Aurisco Facultatis Philosophicæ,

Sub

VINDICE CELEBERRIMO,

Dn. PETRO HAHN,

Scient: Nat: Profess: & Bibliothec:

Ordinario,

DISSERTATIONEM PHYSICAM

DE

VIGILIA

ET

SOMNO,

Pro

Gradu Magisterii ejusque Privilegii:

Cum publica Cordationum Lima,

In Auditorio maximo Anno 1705 d. 16

Junii, horis antemeridianis

Decenter componet

PETRUS WJRHÖRM /

Wexioniâ Suecus.

301216

I. N. J.

Περωμοπος

Omini, ex orbita integritatis ubi jam discesserat, lex irreprehensa patet: כועת אפק תכל לחם עד שובך אל הדמו (a)

Non ac si onus vires degnavans esset suscipiendum, cum modus, quem recta ratio præscribit, summo sit observandus nisu; humanæ namque res confertissimis laborum catenis, quæ confertim naturam premendo corporis robur adterunt, animum ponderum gravitate adfectum mœrore perfundunt, perfusum molestiâ obtundunt, obtusum langvore adfligunt, adflictum enervant, enervatumque conficiunt, colla sua dare recusant. Tantò itaque ab ista opinione, quod dicto allegato præceptum otii puta liciti negativum insit, sumus alieniores: Luculentius quantò Spiritus Jehovæ passim & potissimum in Ecclesiaste (β) nos instruit, quod horridas asperasque defatigationum

A

mo

(a) Gen: 3. v. 19. (β) Ec: 3. v. 12. & 13.

moles necessariâ quin & jucundâ, intra limites honestatis si se contineat, respiratione interpolare prorsus non sit vetitum;

*Nam si hoc nos semper stimulis vexaret acutis,
Cunctos atque pios lusus turbaret amaror,
Sicque tot adversis lento premeremur in ævo:
Letitia vix hora foret, vix hora quietis.*

Adeoque vel primæ cunæ vagientibus funestum minitarentur interitum: Sed quod quisque, ne in desidiam planè resolveretur, se ad suum, quando & quò deberet modò, pensum impigrè revocaret, voluisse videtur Summus atque independens rerum Dispensator; hoc enim ut membra vivida vegetaque reddantur, omnes supervacui humores sanitati inimici excernantur & tota denique machina in firmitate conservetur, facit. Unde perbellè nonnemo: *hujusmodi exercitium est vite humane conservatio, naturæ dormientis excitatio, virtutum corroboratio, superfluitatum consumptio, otio inimicum, temporis lucrum, juventutis debitum, senectutis gaudium (γ).* Alioquin per se cuiquam avidè nec feritur nec metitur, cum noctes diesque stertenti id, quod omnis boni Dator gratiosè confert, adscribere sit piaculum. Τὸ γὰρ ἐτέρω μὲν ἰσθμῶς Πάσης ἐπιεὺν δ' ἀνελευσε. Hinc disertè

ora:

(γ) Fulgentius

oraculum divinum: εἰ τις ἔθελει ἐργάζεσθαι,
μηδὲ ἐδιέτω (δ); Nam

Non nisi per multas voluit DEUS esse labores.

Ad sua dona viam nec sidera segnibus offert.

Quia igitur otiosus DEO hominibusque est odiosus ἐργάζεσθαι non περιεργάζεσθαι oportet. Quod commodiore viâ expedi-ri vix poterit, quàm si otia ac negotia quævis ritè suis dividantur temporibus. Horum a. vicissitudinis, quàm *Vigilia & Somnus*, univèrsum animalium genus & speciem præprimis humanam alternis iisque stas, dum mediocritatis limitibus coërcentur, vicibus occupantes, nescio quod copiosius ταμῆιον sinceriusve temperamentum suppeditari possit; Illa enim vires quiete refectas ad laboriosas occupationes invitat: hic quasatas με ἀπαυδῶντες ἐκπίπρωσι blandâ instaurat recreatione. Quibus nisi foverentur animantia, in quæ, horreo, deformia degenerarent ἐκτρώματα. Splendidum ortum squalido quo deturparent occasu! ἔθεν γὰρ πλὴν ὕπνου καὶ ὑγιῆ ἄρθρα ἄλθει. hisce verò si tanquam *ministris* non *magistris* corporum nostrorum utamur ne mediam itineris, spinosis ærumnis, ærumnelisque spinis circumsepti viam repentinais

consternamus cadaveribus, immaturisque maculemus funeribus non adeò est metuendum. In *Vigilia* autem & *Somni* explanatione exiles impræsentiarum ingenii vires periclitabuntur. ἵνα δὲ μὴ τῆς ὀδῆς τελεμμένης ἀφαιμαρζάνωμεν, cum quas facies prima oculis obvertit voces *Thematis* sint simplicis, ὀνομάτων ἐπίσκεψις, ἥτις παιδείας ἀρχὴ ἐστὶ, auspicabitur opellam.

MOMENTUM PRIMUM

ONOMATOLOGICUM

§. I.

Παρουσία itaque si sub considerationem cadet, quod immediatum in casu dandi, vel auferendi, calci adfixo a, *Vigilia* etymon sic vigil, latioque, ut quàm notissimum, existat notum vel leviter ac perfunctoriè latinas qui attigerit literas, nobis non præeuntibus, nôsse haud difficulter poterit, in re adeoque cuiusvis obvia diutius hæreere quid adtinet? Voculam huic oppositam, *Somnum* puta, si similibus aliis ἀπὸ τῆς ὑπνός (qui vel παρὰ τῆς ὑπνοεῖν, sub aqua se condendo, aut subter aquis natando, ita ut allusio fiat ad illud Poëtæ Mantuani: Conditque natantia lumina *somnus* (ε); vel παρὰ τῆς ὑπνοεῖν à leniter spirando, cum in

somno

somno aliquantulum mitius *spiremus*; vel
 ἐπὶ τῆ ὑπονόα; quia mens in *somno* quasi oc-
 cultatur ac abest, descendit, helladique per-
 quam familiaris est) derivari statuamus: in ex-
 ternum & insolentem planè morem labi non
 videmur, ita ut spiritus asper abeat in s quem-
 admodum in vocibus ὕλη, ὕς, ἕπερ, unde syl-
 va, sus, super radices mutuantur, plurimis aliis,
 ἔκοντι quæ sese obferunt, καὶ ἐκύσιον sepo-
 sitis, id ipsum oculis observare est integrum.
 Dehinc euphoniæ gratiâ & ob cognationem
 vocalium y migrat in o, uti in vocula νύξ
 unde nox: Atque ita est *sopnus*; Ceterum li-
 tera labialis p in aliam ejusdem organi m, uti
 quilibet in Sancta lingua μεμυημένος adseverat,
 est ἐμετάβλητος; cum ejus consecrarii usus,
 judice Clariss: Buxtorffio, in omnibus lingvis
 sit celeberrimus. Quibus de causis notionem
 hanc utpote lingvæ fundamento depromptam,
 usu probatam, literarumque conformitate fir-
 matam subdititiæ spuriaque censum ἀνυπο-
 νοήτως subterfugere liquet.

§. II.

Ὁμωνυμία πλανῶν μῆτηρ ut exulet, æquivo-
 ca hæcce æquivocantia suis sunt coërcen-
 da æquivocatis: Justo igitur examine termi-
 num *vigilia* librantes, istum, ut & conjuga-

tum ejus primariam explicitum *vigilare* si-
gnare didicimus 1. Curam, reiſque alicujus
circumſpectam conſiderationem, gr: *Φεβλίδα,*
ἐφορεία ut: *ἀγρυπνῆσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν* (5).
Et manendum mihi ſtatebam quaſi in
vigilia quadam conſulari & ſenatoria (2).
Hinc Enti entium, eminenti licet modò, tri-
buitur: (7) *שפשמל הקיצה הררה*. ſic Jer.
1: v. 12. item 44: v. 27. & alibi paſſim. 2. Ex-
cubias nocturnas ſeu *Νυκτοφυλακήσις τῶνδων*
unde Scriptores ſæpiuſcule opera ſua hiſce
condiunt loquendi modis: Variare *Vigilia-*
rum vices: *Vigiliarum* vices ante cubiculi
fores ſervare & Homerum ſi audire mavis:
φυλακὰς ἀμειβόμενοι χεῖν (8). 3. Certam diei
naturalis portiunculam ſive illum temporis
articulum, quo vice ſic exigente excubitus
ad alios transferebatur *Vigilarios*, ita tamen
ut epitheto ordinali conſtringatur; Nox e-
nim ad fluxum *Clepsydræ* præſcis in quatuor
distributa fuit partes, quas ex vigilum offi-
cio *Vigiliam primam τῶνδων ὤνη* item no-
ctem primam, *Vigiliam ſecundam*, tertiam
& quartam adpellârunt, quarum ſingulæ tri-
bus includebantur horis, unam majorem
conſtituentibus. Sed & umbram obſcuram

(5) *Hebr.* 13. v. 17. (2) *Cic. Phil.* 1. (7) *Pſ.* 35. v. 23. (8) *Ilia.* 1.

subprimit Lux Evangelistæ, Τῶ ὑψέ, μεσονυκ-
 κία, ἀλεξιοεφώνιας καὶ πρῶι mentionem in-
 jicientis (ι). 4. Iphos Vigiles φεραῖς, φύλακας,
 ἐρηγόρας ἸΡΩΣ, ἸΡΥ ut cum dicimus: cir-
 cumire *vigilias*: Urbem munire *vigiliis*. Sic
 quoque Hebræi per ἸΡΩΣ, ἸΡΩΣ, ἸΡΩΣ
 tanquam abstracta non unâ vice concreta ex-
 primunt. 5. Vulgò feriam aut festum; ὕπνον
 καὶ πάννουχον ἀπώσαντο, ut *vigilia* nativitatis
 Christi. Sic Plautus (κ) *vigiliis* cereris sacra
 designat nocturna, quibus mulieres, *somnô*
 naturæ negatô, in æde Cereris interfuerunt
 gr. πάννουχίδες, Æmilio Probo mysteria dicta;
 Ea quippe nocte ne cubilia cum Viris socia-
 rent, cautum erat: Justino autem [λ] initia
 seu noctes initiorum. 6. Vigilantiam spiri-
 tualem à *vigilia* & quiete naturali præscin-
 dentem, quâ quidem nullas non vitæ hujus
 horas extrahendas esse monitor ac præmon-
 strator sacer est codex. Hinc toties: ζηγορέι-
 τε, ζηγορήσατε, ἐκνήψατε δικαίως, μακάρι. θ. ὁ
 ζηγορῶν. 7. Liberum sensuum externorum &
 internorum, si actus in sese animum conver-
 tat, exercitium; Aut etiam statum illum,
 quo sensus non impediti suas obeunt functio-
 nes (μ), quem quoque significatum, aliis
 suo

(ι) Marci. 13. v. 35. (κ) in Aulul: (λ) l. 2. c. 6. 13.

(μ) Glanb; c. 69. S. 2040.

suo loco ac foro relictis, scopo nostro egregiè servire constat.

Somnus parili ratione ἀναμφοιβηήτως suis est immerfus æquivocationibus, quarum quædam ex relatione termini oppositi emergunt; 1. Namque ΔΕΘ καὶ συγκατάβασιον adfingitur. Ubi tamen τὰ ἀνθρωποπαθῶς λεγόμενα θεοπρεπῶς νοηται, uti illud: עורה למה תישן ארנו הקיצה אל - תונה לנצח [γ]; aliàs enim, nisi δυστοπλήκως titubare: sic decretum, illud Psalmodi in veritatis columnam adripies: (ξ) אל - ינום שמך חנה לא - ינום ולא וישן שמר ישראל. licet ipse ארך אפוס quasi, se νυσακλικῶς malorum, quæ patrantur & diorum, quæ in pios evomuntur, ignarum vindictæque esse oblitum ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκέυη ὀργῆς ἐνέγκας. 2. DEum Φαινόμενον, quem δεισιδαιμονέστεροι gentiles effinxerunt, designat, ut in isto Maronis:

*Cum levis æthereis delapsus somnus ab astris
 Æra dimovit tenebrosam & dispulit umbras
 Te Palinure petens; tibi tristia somnia portans
 Infonti: puppique Deus conscendit in alta (ο);*

Et in illo Palingenii: *Somme*, quies rerū placidissime *somme* Deorū. 3. Latissimè ut vegetantibus atq; etiā inanimatis adsuatur, uti cum canit Stat: pigro

Pigrò [torpēban] litora somnò: Et imbelli somno recubant aquora. 4. Speciem per somnum oblatam, ἐνύπνιον, ὄναρ, ὄνειρον, םלח. Sic esse in somnis i. e. ἐνυπνιάζειν ὄναρ ἁπλῶς seu somniare. Uti vicissim κατ' ὄναρ vertit Svecus i Sömnem (π). Quam quoque acceptionem Poëtarum splendor adamat: Sunt geminae somni portæ (ρ) &c. 5. Pro ipsa nocte ab hoc eodem usurpatur: Libra die (diei) somniq; pares ubi fecerit horas &c. (τ). 6. Catalepsin, licet parcissimè, adumbrat, quomodo istum morbum vigilantis somnum adpellari posse adserit Ant: le Grand in instit: Philosoph: (τ). 7. Ecstasin involvit, ceu LXX viralis interpretatio Hebr. םלח םלח םלח nominat. Hinc B. Hieron. c. 45. in tradit: Hebr. Pro ecstasi h. e. mentis excessu ponitur in Hebr. םלח םלח quod Aquila κατὰ φροσὴν seu somni vehementis impetum; Symm: κάεν h. e. magnum, gravem & profundum somnum esse interpretati sunt. Est a. ecstasis secundū Gregoriū M. (υ) dormitio quædam vigilans, seu dormiens *vigilia*, quâ videlicet anima à sensibus abstracta divinaque sentiens & dormire videtur mundo & *vigilare* DEO, utpote vel ad amandum, vel

B

auscul-

(π) Matth. 1:20 & c. 2:19. (ρ) Virg. l. 6 Æneid. (σ) l. 1. Georg. v. 208. (τ) Art. de morbis. (υ) lib. 5. mor. exp. in Hiob c. 22

auscultandum rapta. Unde Viri sanctitate notabiles, non corpore sed virtute sopiti, laboriosius *dormiunt*, quàm *vigilant*; Quippe qui turbidis hujus seculi concupiscentiis exempti, actionumque strepitus, qui terras subcutiunt, auribus quasi cerâ obductis accipientes, dum quieti student, mente virtutibus intentâ, vigilantes dormiant. Horsum illud לכלה מקרשה spectat: (Φ) אנו ישנה ולכו ער. Ceteroquin Divi Augustini inter somnum, ecstasin & mortem differentia cachinno non est digna: Cum rapitur, inquietis, anima ad ea visa, quæ spiritu cernuntur, similia corporalibus, omnino à sensibus corporis avertitur amplius quàm solet in somno, sed minus quàm in morte; Quia videlicet in somno communi avertitur quidem anima à sensibus externis, sed non ita poteuter, ut adplicato forti sensibili non illicò advertat: At in ecstasi, perfecto scilicet modo sese habente, ita altè sopitur ut vel adplicato vehementissimo objecto sentire non soleat; Præterea in morte abstrahitur anima ab internis pariter externisque sensibus; In ecstasi solùm ab externis, adeo ut medium locum inter *somnum* & mortem videatur occupare. 8. accipitur pro morte eaque naturali ut:

Quid

Quid mors? eternus somnus: somnus brevis est mors
 (χ). Ab Homero κασίγνητος θανάτιο, à
 Virgilio consanguineus lethi vocitatur. Sic
 conjugatum *somni* secundarium, *dormire*
 scilicet, ut & Græca καθεύδειν, κοιμᾶσθαι non
 infrequenter in Scriptura Canonica morien-
 di significationem sibi induunt. Hinc Ἀπαρχὴ
 κεκοιμημένων verbis non inficetis suos adfatur
 discipulos: Δάσκαλος ὁ Φίλος ἡμῶν κεκοιμηται·
 ἀλλὰ πρὸς οὐρανὸν ἐξυπνίσω αὐτὸν. Εἰρήνη ᾧ ὁ
 Ἰησοῦς πρὸς τὸ θάνατον αὐτοῦ (ψ). Hinc sepulcra
 vocantur κοιμητήρια. Quin & ipsa sepulcra a-
 liàs תרבות nominata Sp. S. titulo תרבות h. e.
 cubilium, piorum ante omnia, dignatur (ω).
 9. Pro morte spirituali temporali, quæ alio-
 quin dicitur *somnus* culpæ, mortique natu-
 rali adprimè σύμμορφος est: Ratione 1. im-
 provisæ oppressionis: 2. sensuum privatio-
 nis: 3. actionum intermissionis: 4. variarum
 imaginum illusionis: 5. diuturnioris vel bre-
 vioris dormitionis: 6. facilioris vel difficili-
 oris excitationis. De hoc sparsim Sp. Sancti
 Amanuenses loquuntur & nominatim Paulus:
 ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὑπνους ἐγερθῆναι (α). Ἐγείρω ὁ καθε-
 εύων (β). 10. Pro morte æterna à Prophe-

(χ) Marcel. palings. (ψ) Job. 11. v. 11. 13. (ω) Es. 57. v. 6.
 (α) Rom. 13. v. 11. (β) Eph. 5. v. 14.

τα ολιγ- τνω seu *somno* perpetuitatis insi-
gnita (γ). II. Pro *somno* animæ, nixi auctori-
tate Aristotelis ita differentis: Ἀργεία γάρ ἐστιν
ὁ ὕπνος τῆς ψυχῆς, ἣ λέγεται πικραδαία καὶ Φαύλη (δ).
12. Pro *somno* naturæ, seu quiete animalis
naturali, quam, prioribus tanquam ἀπεροφό-
ροις ad sua, unde devenerunt, domicilia re-
missis, hac vice indagamus.

§. IV. Πολυσημίας latus stipat συνωνυμία: Ατῶ;
ita si τνωלה- כל מן spectes συνωνύμως cum
vigilia recurrunt: τνω, τνωשה, τνωשה:
Græcorum ἐξηγόρησις, ἀγρυπνία, ἢ τ̄ ἀιαδήσει-
ων ἐπιήδευμα, λύσις, ἐνέργεια, πικραδαία, πόνος καὶ
πράξις: Germanorum das wachen: Sveo-
num wafning/ wafko: Cum Somno v. retro-
committant τνω, τνω, τνω, τνω, τνω
τνω, τνω: Ὑπνος, κοίμημα, κοίμησις, κοίτος,
ἀιαδήσεων πᾶσις, ἀνάπνυμα, ἀνάπνυσις, δεσμός,
ἀιαδήματ̄ μετ̄ ἀπαυσολή, ἡρεμία πρώτῃ ἀιαδή-
τικῃ, ἀδυναμία χεῖσεως ἐν πρώτῳ ἀιαδήσειῳ, ἐν-
ρησις ἐξηγόρησεως, μετ̄ ὄμιον τ̄ ζῆν καὶ τῷ μὴ ζῆν
&c. Animalium virium quies, dormitio &c.
Der Schlaf/ Sömn. Et ἀνεπιτηδέυτως τνωττω:
κῶμα, τῶν πόνων ἄρτυμα. Sopor ut:

Sit sopor ille satis reficit qui fessa labore
Membra (ε);

Dormitor malorū, requies animæ, pars vitæ hu-
ma-

(γ) Jer. 51. v. 39. (δ) L. i. de moribus c. 13. (ε) Marcel. Pal.

manæ melior, pax animi, perfugium laborū & sollicitudinū, publica curæ medicina, quies sopora, menti Deus utilis agræ, mortis simulacrum ac frater, placidissimus quietis pater noctisque amicus, & consimilia plura Poëtis ac Oratoribus, à quibus non exiguus sæpe notor rebus imponitur ipsis, non ignota. Cum *Vigilia* & *Somno* junctim sumptis coincidunt sensuum adfectiones; quia diversus harum status à sensibus dependet, ita ut operationes & cessationes ab iis dignoscantur v. gr. libera sensuum executio est *Vigilia*: eorundem v. cessatio naturalis, quies seu *somnus*.

MOMENTUM SECUNDUM

PRAGMATICUM & quidem

ἀνασκευαστικόν.

§. I.

NE verò pervicacius quàm perspicacius in nominalium, quæ deliciores ceu περικαθάρματα καὶ περιψήματα despiciatui habent, scrutiniò hærentes laureolam in mustaceo quærere existimemur, ab hisce ad realia divertendus est animus. Quàm autem necessariæ sunt cuilibet, qui mortalitatis jugum non excussit, *Vigilia* *Somnique* periodi, ἵνα μὴ κατάξῃς τὸ γινόμενον πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ῥώμην ἀπαγορεύῃ tam ἀναμφιβόλως quoque earundem

essendi seu fiendi notitia ac veritas facta tecta
 adstruitur. Nec id ipsum progressui nostro ini-
 micum fore coniectamus si, antequam præ-
 cipiti saltu in veras harum adfectionum æ-
 tiopylas nos immittimus, dissitissimos animis,
 annis pariter ac locis de *Somno* præprimis
 disjunctissimorum sensus nobis eligamus præ-
 ambulones, illorum ut vestigia nos vel an-
 trorsum, vel retrorsum suspenso gradu placi-
 dè ire maturius moneant. Horum autem alii,
 quos antiquior tulit ætas, eò usque sunt pro-
 gressi ut *Somnum*, dum sanguis in venas re-
 gressum pararet, animalibus obrepturum ad-
 firmare sustinuerint, quibus adsevit Alcma-
 on. Quæ quidem sententia tantò pauciores
 sibi prospectura est patronos: certius quantò
 est nec spiritus animales, qui sensus motusque
 animæ proxima sunt instrumenta, hospitio suo
 præparationis ὀλικῶς deserto catholicam cum
 sanguine demigrationis societatem & quidem
 ἀμέσως καὶ μόνον in venas petere. Vah quàm
 frivola, monstrosa, brevesque, huic opinioni
 debitum si inesset robur, animalibus dica-
 rentur *Vigilia Somnique*, ne dicam minutiz,
 sed præstigiz, quæ cum in universum omnia,
 tum illa præsertim, quæ sunt macilentiora &
 pingvioribus rapidiorẽm sentiuunt sanguinis
 cir-

circulationem non sine vitæ satietate esse
 mansuræ! Imò vigilans foret *Somnus* dormi-
 ensque *Vigilia*; aliqua namque circumfluxæ
 massæ sanguinæ portione venas invisente;
 quædam etjam arteriæ intumescunt ac subsi-
 dunt; quod inter cetera earundem intra ho-
 ræ moram ter mille, si non plures, in homi-
 ne integræ ætatis & temperatæ complexio-
 nis, pulsus planum reddunt, cum quilibet mo-
 tus cordis contractorius semiuncialis præter
 propter sanguinei ponderis eruptionem trahat
 comitem. hui! dictum præjudicium, ni sit in-
 concessum, corporis animalis nutritionem
 per *Somnum* labefactaret, cujus tamen miti-
 oribus inter dormiendum vicibus nec experi-
 entia nec sensus in serio rationis examine
 calculos obtinentes reclamant: Causa in con-
 spectu est; non enim venæ sanguinem segni-
 orem, frigidiorum ac crassiorum ad cor ad-
 vehentes: sed arteriæ calidiorum ac subtilio-
 rum avehentes eumque eo in loco, quem
 dum subsidunt, obtinet, deponentes, inito
 cum proximis particulis nec odioso unitio-
 nis fœdere, ipsi nutriendi actui subserviunt (5).
 durum itaque hoc de *Somno* iudicium enume-
 rasse, enodatè idem est refutasse.

§. II.

(5) *Ant. le Grand. instit. de augment.*

§. II. Quidam, quibus facem prætulisse
 Diogenem perhibent, totum circa hoc pun-
 ctum negotium ad hanc retulere causam,
 quod sanguis aëra, quem venæ continent, in pe-
 ctoris seu thoracis cavitates detrusum com-
 pingeret, atque hæ calore refotæ privativam
 hancce, loqui jam populariter licet, induce-
 rent prolem: Ast ἀπλῶς cum hisce facere vix
 erit ἀσφαλές; non enim (α quid per aëra, qui
 istis conclusus sit cavernulis, voluerint intelle-
 ctum σαφῶς comparet; Sin (β διαρρήδην καὶ κα-
 τὰ γράμμα corpus illud simplex vulgareque
 σοιχείον adriperis (invitis licet Neotericis,
 omnem aërem, utpote ad quem componen-
 dum qualibet egregiæ tenuitatis particulae
 concurrere possunt, è variis cœlestibus ac ter-
 restribus corpusculis esse mixtum, nisi fortè
 Aristotelicis ludos faciant, concertantibus) (ζ)
 Peripateticis rhonchos ducturis haud dubiè vi-
 debere inlolens; Quod si enim hoc felicissi-
 mum vacui supplementum non per aperta mo-
 dò sed etiam operta arctissimisque constricta
 vinculis se insinuans (η) propelleretur in hasce
 pectoris cavitates, in aliis metus esset vacui,
 in hisce tadium supervacui. Supervenit (γ re-
 centiorum vis aëris elastica, quæ hoc adsertum
 ceu

(ζ) Phys: Cont: Claub: c. 24. part: Spec: § 803. (η) Sperli
 instit. de aëre

eū ἐπισφαλές pessum premit; particulis namque aëris flexilibus funicularum adinstar velocius rotatorum agitatione majori in pectoris cavels extensis raresceret sicque ad motum suum continuandum majus spatium requireret (S). hei quanta tunc inter stertendum esset respirationis angustia, quanta dyspnœa! Sin (S) spiritibus animalibus aëris indidere nomen, audita antiquorū pariter ac recentiorum hac in re quā adpellationem symphoniā, signum quidem aliquali receptui est dandum, ita tamen ne fuga, extra causam, præter causam nos auferat; concessio namque spiritus aëris involucro prehendi posse, ipsis, nisi arundineo innitantur bacillo, probare incumbit, hi ne venas immediatos ac proprios agnoscant tubulos? Quid? erudiant nos quæsumus, quo (ε) præpotenti & limitato tamen auram hancce subtilissimam, in venis contentam, in sternum cogendi dominiō sanguis iste præpollat? Subtilitate illustres in arteriis spiritus hujusmodi propulsionis immunitate an ne donare velit vel possit? hem! quod vix enervis contra illos est nervus: in medio hocce ventre spirituum erit excessus: in infimo, ut de supremo nihil dicam, querulus eorundem una cum actione defectus. Ψηφίσματος E. tenuitas, idem diligenter si inspexeris, haud ægrè perlucebit.

§. III. Nonnullos, qui Empedoclem enunciati sui auctorem prædicant, somniculosum hunc effectum ex eo, quod calor, sanguini qui inest, tepore seu potius frigore langvescat, generari opinatos accepimus: Ast pace eorum quod dicatur: Somniarunt ferè hi vi-

C

gilan-

gilantes quæ voluere; quocirca lubentiores multò
 tempestivum sis in tantum mittimus repudium; Cum
*Nemo etenim sanè, cui sana in corpore sano est
 Mens* - - -

In non modico æstivi solis vapore laticem
 sanguineum etiam per venas ad cor refluxum refrigerari
 jure sit conquesturus, quàm arcta imò arctissima nos
 tunc macerarent quietis intervalla! *Δύναμις* certè *ἀ-
 ναψυχή* non infrequenter tunc temporis tam procul
 exulat, ut, nonnunquam etiam antequam *Somnus* in
 lectum receptos occupat, inter blandas sudorum stil-
 las, crura, quæ ipsa commodi honestique ratio alio-
 quin tegumentis velare voluit, vel sub nocte concu-
 bia velamenta rejiciant. Proniora etiam, huic adser-
 tioni robustæ si inessent vires, in *soporam quietem*
 animalia iners conspiceret bruma, quâ pleraque ge-
 lu, quod corpora vix mediocriter adficit, rigent: cum
 tamen vernali ac æstivali, licet noctium dentur &
 brevitates & caliditates, quàm brumali tempore ani-
 malia artus suos, ob promptiorem scilicet spirituum ani-
 malium resolutionem ac dissipationem, suaviore ir-
 rigent placentq; *Sopore* (1). Equidem si calor, quo san-
 guis fovetur, privatio *somnum* includeret, ne egena
 ejus animadvertatur utilitas veremur; Unde namque,
 hyeme præsertim, iste calor devocaretur, qui digestio-
 nis, cujus mirus, dum *dermitur*, deprehenditur suc-
 cessus, faciliteret ac absolveret opus? Quomodo de-
 inceps nutritio, concoctionis filia, numerum quater-
 narium æquantis necessitatis condiciones à physicis
 passim postulas sine caloris in sanguine insiti ope
 ad-

(1) Confer: Thom. Erast. Q. 71. Disp. de somn.

adimpleret? Denique si sub caloris insiti notione calidum innatum comprehendant, idem agant necesse est; hoc n. non perit, sed eo tempore, quo summa frigoris inclementia nos urget, manens de suo cum vita animalium durationis termino gloriatur (κ). Quia & illud Keekermanni spectata: *Ubi frigore cor & sanguis ac spiritus cordis cerebrique condensatus est, simulque spiritus animales ita sunt stupefacti, ut sensus communis ligetur, exstingvuntur & quasi dormientes moriuntur* (λ). Cujus mentem non sapè dissuit Ant: le Grand, qui præter ea, quæ modò adduximus, ita fatur: *Calore, qui in corde residet, pereunte omnem motum cessare: ac proinde mortem nobis contingere, quum natus calor deperditur, aut aliqua ex præcipuis corporis nostri partibus corrumpitur* (μ). Ad ultimum si frigus, ut συγχωρητικῶς sensa expendamus nostra, cessationis hujus eatenus, quatenus nunquam per illud spiritus animales obtorpescent & hebescent, esset efficiens: At certè inferior ac remotior habenda est causa ad generalis, adæquatæ & quidem immediatæ quàm ut evehatur culmen.

§. IV. Galenus variis variorum de hac adfectione prælibatis placitis nodum quæsitæ soluturus, eundem, ut videtur, explicando implicat; In hunc n. modum ejus leguntur verba: *ἔστι δὲ ἐνδιαίτησόν ἐστι ἕτερον ἐργον ἐστὶ φυσικὸν ὁ ὕπνος, ἕτερον πάλιν* (ν). Neque tamen eò fecius alibi, quod placidæ evaporationes spirituum

C 2

ani-

(κ) Vid: Ant: le Grand: inst: phil. Art. 17. de animal: & Sperling. C. de vita ac mort. (λ) p. 439. (μ) Art. 6. part. 8 [ν] Lib. de instrumento odor,

animalium, quò minus apertam in nervos offendant
 viam, vascula obturando *somnolentum* huncce eni-
 tantur *fatum*, detegere desinit: Ipsi *E. ἀμφιλο-
 γία*, ne *διηνεκῶς* istiusmodi adhæreamus effato,
 nobis est submonitrix. Præsertim dum aliis in locis,
 quod calor à siccitate vel *ἐφιδρώσει* seu lassitudine
 nimia in alimentum conversus, aut à majori, quàm
 par fuit, humoris copia, ne, quem intendit, adle-
 quatur egressum, retentus vegetam mansuetamque
 hancce provocet *requiem*, inculcare satagit (ξ). No-
 bis autem, in quos præsens cadit ætas quin, licet
 non omnis, tamen quidam *somnus*, utpote natura-
 lis, ex nexu causarum naturalium debito modo ac
 ordine moderatarum ortum trahens, naturæ sit ef-
 fectum, ambigere nec convenit nec expedit. Præ-
 terea καὶ συγχώρησιν, si scita ejus hunc tolerarent
 sensum, quod ob adscendentes cum sanguine vapores
 spiritus crassiores & ad motum ineptiores reddantur:
 Quod antenus sed non ut generalis obtusi motus ac
 sensus membrorum, seu quietis spirituum animalium
 causa solitaria acceptari possunt. Καὶ ἄρσιν in-
 terim illud est remittendum, quod exhalationes hæ
 spirituum animalium canaliculos, ut undique illis in-
 tercludatur via, obsideant: Sed existimandum est
 eos non tam celeriter moveri, nec, ut in vigilia,
 à cerebro ad exteriores partes, nec ab exterioribus
 ad cerebrum ferri. Uti desideratissimus delubrique
 nostri, dum vixit, Celeberrimus Medicinæ Doctor
 & ejusdem facultatis Professor (o) in collegio suo

ana-

(ξ) Potissimū l. 3. c. 10. de caus. puls. (o) B. Doct. N. Waller.

anatomico differuit. Quî n. alioquin illi, quos *σοφία* nuper oppressit, per contactum vel immediatum, vel mediatum seu vociferationem, expergiscentur, nisi actio sentiendi organum adficiens ad cerebrum usque perveniret, ibique delitescerent spiritus animales, aliis ubi fuerint associati, ut ad organa decurrerent, propelleret? Quis impressæ actionis, ut spiritus ad membra discurrant, ad cerebrum progressionem cum omnimoda nervorum obstructione, nisi etiam qui *ἀντιέμενον ἐν πνεύματι* concordare facit, se conciliaturum triumpharet? In subsidiis etiam hic erunt succenturiati *ἰσχυροβάται* omnimodam hanc nerveorum meatuum obstructionem diluendo atque deludendo expedientes. Post hos ibunt diversi membrorum per quietem motus, jactationes arteriarumque pulsus. Ne v. quis obganniat hos membrorum motus à musculis, quando quidam eorum contrahuntur & alii, ex adverso illis qui respondent, extenduntur, dependere: Attendat, quod muscoli absolutè, in se & seorsim spectati hujusmodi agitationis excitandæ prorsus sint incapaces, nisi spiritus animales per iis alligatos nervos concurrant, à quorum communitate, quod hic potius quàm ille contrahatur, promanet, ita ut ille, ad quem plures confluent spiritus & consequenter magis inflatur, contractionem subeat: Qui v. egeno gaudet spirituum influxu hincque tenuior & longior factus extensionem admittat (π). Nec est quod arbitrere solos spiritus à cerebro diffuentes in mu-

seculorum motus conspirare ; Sufficit n. quod hi reliquos, quos singuli corporis nervi pro tempore concludunt, quò horsum vel istorum motitentur, dirigant ; Aut ostiolorum, per quæ alii manantes cum hisce adunari possint, apertionem præparent (ρ).

§. V. Philosophorum *πέμαχος* Aristoteles causam somni *ἀναθυμίασιν* seu alimenti divaporationem, quæ sursum elevata regreditur & Euripi instar refluit, hæc verborum structurâ esse pronunciat : *ἐκ ἔστιν ὁ ὕπνου ἀδυναμία πᾶσι ἔαισθητικῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς τριτοφῆς ἀναθυμιάσεως. ἀναγκαῖόν γὰρ τὸ ἀναθυμιάμενον, μέχρι πρὸς ὠθεῖσθαι, εἴθ' ἀντιτρέφει καὶ μεταβάλλει, καθάπερ εὐριπον. τὸ δὲ θερμὸν ἐκείνου τῶν ζώων πρὸς τὸ ἄνω πέφυκε φέρεσθαι. ὅταν δ' ἐν ταῖς ἄνω τόποις γένηται, ἀθρόον πάλιν ἀντιτρέφει καὶ καθάφεται. διὸ μάλιστα γίνονται ὕπνοι διὰ τὴν τριτοφῆν. ἀθρόον γὰρ πολὺ τότε ὑγρὸν καὶ σωματώδες ἀναφέρεται, ἰσόμενον μὲν ἐν βαρύνει καὶ ποιεῖ νυσάζειν. ὅταν ῥέψῃ κάτω καὶ ἀντιτρέψαν ἀπόσῃ τὸ θερμὸν, τότε γὰρ ὁ ὕπνος, καὶ τὸ ζῶον καθύδεται (σ).* Vult scilicet ingeniosissimus alioquin naturæ mystæ, quod halitus ex alimentis nuper adsumtis & in chylum conversis per sua vasa calore cordis in cerebrum, πάντων ἐν τῷ σώματι ψυχρότατον, elevati frigidâ ejusdem substantiâ concrevant, crassioresque ac graviores nonnihil facti ad inferiora descendere incipiant, nervorumque meatus obstipent, ne spiritus animales ad organa sensuum possint deferri. Unde etiam

(ρ) Vid. *Instit. Ph: Ant, le Grand Art. 6.* (σ) *lib. de Vig: Ὁ S. C. 3.*

jam in hoc eodem capite *somnum*, quod sit οὐνοδ^{ος} & *θερμὸν ἔσω καὶ ἀνυπερίστωσι φυσικῇ*, definit. Ne v. adseveratio ipsius sit elumbis, nonnullis ab experientia mutuatis ratiociniis pugnat, quæ ceu tela ineluctabilia complices ejus tantum non *περὶ ἵσως ἀκατάπαυστοι* vibrant. Primum quod intendunt tormentum in temerè sese offerentes haud frustra, ut opinantur, excussum hoc est: Comes ingesti alimenti est *somnus*: *ἁσιτίας* v. *pervigilia*, cujus diversitatis mater est vaporum respectu illius præsentia: Eorundem verò harum intuitu absentia. Post hoc *Lurcones musteisq;* madidos laticibus dispiciendos subornant; Qui altiori & diuturniori indulgent *somno*, cujus genitor vapor cerebri incessens haud dubiè salutandus venit, aded ut non incongruè illorum lubrici illud Poëtæ stellati tetrastichon huc traxeris:

Semper in ore cibo: manibusq; & vestibis unctis
Sordida qui curant solius gaudia ventris
Grandiaq; inverso siccant data pocula fundo,
Connivent oculis vigilare nec arte valebunt.

Dehinc infantulorum *somnolentiâ* lenumque *insomnibus* noctibus armati turbatis alacres inferunt pedem, quid vapidas efficiat humor clamore sublato! Denique ne quod satis sit præsidii adhuc desideretur, ad *ἰσχυρὰ* strenuè decurritur, ingentem vim vaporum capiti infundentia, cerebrumve refrigerando eosdem condensantia: Ast clypeata hæcæ acies majori nisu quàm *ἰθὺ* ballistas suas exonerat, ita ut ejus adversarii nondum receptul] canant; Licet enim

enim, si evaporatio nutrimenti sub incudem exami-
nis revocetur, fieri sæpenumerò possit, ut illi, qui
copioso præprimis pantices opplent cibo, in gra-
vem resolvantur *somnum*: Non tamen hic effe-
ctus in vaporum æstum, sed aliam potius causam,
Neotericos si consulueris, est refundendus; Illi enim
continuum sanguinis per corpus animalis circulatio-
nem edocti aperire aptè nequeunt, quibus insistendo
tramitibus per tot intestina ossesque compages,
tanquam arctissimis vinculis constricta repagula, ex-
halationes hæ è ventriculo in cerebrum transmitti
queant; quippe qui potiozem humiditatis, quæ cere-
brum perfundit, portionem per arterias transire at-
que è massa sanguinea proximè ac immediatè instil-
lationem mutuari supponunt (τ). Ad hoc si, quos sto-
machus egerit, vapores per se ὑπνωποιοὶ dicerentur,
ἀεὶ καὶ ἀναγκαίως post pastum tales forent; καὶ
αὐτὸ α. præsupponit κατὰ παντός, cui tamen rei
experientia opportunum indicit bellum; persæpè nam-
que stomachò cibus vacuò improbus labor mortales
soporat, quod minimè ἀκατασκευάσως eructat Ec-
clesiastes c. 5. v. 11: מתוקה שנת העבר אם - מעת
לכל ומה הרבה ומה. Et certè *Somnus* ab iis, quibus ma-
cilentia fortuna insultat, non rarò nutrimenti loco
expetitus capitur. Nec etiam quod in vulgus ablit
adagium in animis exolevit nostris: Πεινῶσιν ἀλά-
πεκα ὑπνῶ ἐπέρχεται, tralatitiè in eos quamvis
quadret, quos Salomon taxat Prov. 4. v. 16. Et quod
non minus in rem nostram esse dices: ὕπνος πείνας
τῆ

(τ) Consul. Ant. le Grand, inst. Ph. de Somn. & Vig.

τὴν κακὴν δαμά. Sin hoc anne post recens ingestam alimoniam intestina ac ventriculi nervos commoveret ac irritaret liquor gastricus? ἀτοπον. His adijce quod, cum majorem, ut plurimum, sensum famis, ejusque levandæ desiderium & actum brumali quàm æstivali tempore, quò venter ob pororum cutaneorum ab aëre frigido factam obstipationem, spirituumque firmiorem detentionem calidior viget, persentiscamus, in *somnum* multò esse nos faciliores: tum tamen huic è regione quod est oppositum partim experientia dicitur, partim virorum nec infimè commatis iudicia suffulciant. Ipsa utique ciborum concoctio veriore proclivitate in *somnum* rationem & ἀλόγως subternit (υ); Tunc enim, quia spiritus in ventriculum, ut digestionis operi præsent, ablegantur, cerebrum non potest non spirituum defectu laborans refrigerationem adeoque *soporem* quandam subire; qui namque adhuc supersunt, nervorum ductibus apertis detinendis sunt impares aut etiam eorundem laxationi & inter se complicationi inhibendæ. Quapropter externæ corporis partes alimento deglutito refrigeratorem istam vim retundere nequeunt. Concedamus etiam quod succus alimentorum è ventriculo in venas transiens, dum sanguini admiscetur, semper illi quasdam de suis impertiatur qualitates & aliis missis crassiorum eum faciat in prima sua cum illo commixtione, ita ut sanguinis particule à corde ad cerebrum, quò spirituum animalium jaecturam restarent, missæ, solita agitatione, efficacia ac copia qua-

D

dan-

(υ) Vid: Ant. le Grand, Hist natura; Art: 9, de S. 15 vig.

dantenus exuta levitatem ac alacritatem corporum nostrorum obnubilent; unde etiam eâ horâ ad *somnum* magis propendemus: Coctione a. absolutâ sanguis ille transeundo per cor factus subtilior spiritus fortiores ac copiosiores efformat, nosque vividiores ac dexteriores ad ea, quæ nostra sunt, expedienda fingit (Φ). Solio tamen causæ totalis, necessariae & proximæ istæ deturbanda esse conclamamus. *Κυπελλομάχης* quod adinet, nisi nimis levia cibaria oblivioso expleant massico, quieti huic somnificæ interdum etiam agiliores, quàm si sobrii essent, admissio tamen pro consuetudinis atque temperamenti varietate discrimine, reluctantur, licet tandem spiritus animales per sensuum operationes dissipati, ut nervos atque fibrillas diutius tenere tentas atque ita corpus, antequam per *somnum* incrementis adaugeantur, in statu *vigilie* continere nequeant, diminuuntur & segnescant. Et quid mirum quod hi in *Κυπελλομαχία* sua methodo analytica à minori ad majus progrediendo morantesque læpè dies ac socias noctes complures cadis sibi destinatis frangendo plures

Per noctesq; diesq; premant sua lumina somno?

Infirmior præter hæc cerebri constitutio serotam coluviem arcere nequit, eò quod ejusdem pori laxiores facti sanguinis excrementis sine obice introitum relinquunt (χ). Verum hujusmodi *somnolentia* à natura non per se intenditur, sed propter extraneum nimium, quod vertitur in vitium. Quod insuper ex infantum, sicut

(Φ) Conf. Lud. de la Forge in notis ad Ren. des-Cart: tract: de homine Art: 57. (χ) Ph. Burg: de S. & vig.

sicut ex aliis viventium recens genitorum, plus quam auctorum, corporibus destillet atque exhalet, non aliter ac plures vapores à locis humiditate scatentibus presente calore exsurgunt, his quidem est ad liquidum deducta. Nec rixa diu alenda est, an humor iste faciat ut infantes somno sint dediti? cum is poros plexus Choroidis aut arteriarum Carotidum crassitie sua obducatur, iterque spiritibus animalibus obsepiat; dum namque ab his non ita ubertim à corde provenienti- bus cerebri medulla, omnesque ejus ductus adimple- ri atque aperti teneri nequeunt, somnus necessario ac- cessum parat, sicut vela navium non raro idcirco, quod placidior venti spiratio ea sufficienter expandere ne- queat, corrugantur. Licet igitur ingens ista in teneris hisce humoris affluentia ad cerebrum adpellens spi- rituum animalium motui compedes injiciat porosque cerebri non difficulter obseret (ψ): An tamen ad aqua- ta, immediata ac universalis sit causa, *υπερχωσ και πε- ρισκευμενος* judicantibus decidendum commit- titur. Sed nec illud *ὅλως* inconcussum manet, quod *ἀγρυπνία* senectutis sit socia; Etsi n. decrepiti, qui- bus siccius calidiusque est temperamentum, non solum sunt *Φιλάγρυπνοι* sed quandoque etiam *πανάγρυ- πνοι*: Illi tamen, quibus humidius frigidiusque est cerebrum, per se sunt *Φίλυπνοι*.

§. VI. Proscenium jam ipse Cardanus hoc ratio- cinio, quod spirituum & sanguinis quies permitis hu- jus sobolis sit genitrix, prævinitus conscendit: Ac quam cespitavit & ille, in naturæ contemplatione

D 2

vel

(ψ) Conf: Hist: natura: Ant: le Grand. Art: 9.

vel mediocriter versatum præterire vix poterit; Sive enim naturales (ad pronunciatum veterum si sit loquendum, omnes licet partem sanguinis subtiliorem pro sua venditent materia & qualitate, majori nimirum vel minori subtilitate, discrepantes diversam in diversis partibus accipere formam variosque ad usus comparari dicantur) qui in hepate ex tenuiore ac spirituosiore sanguine geniti per venas in totum corpus distribuuntur, contempleris: Hi naturalibus actionibus nutritioni videlicet, accretioni ac generationi edendis tamdiu invigilant, subjectum quamdiu, obtinendis non obtentis, fato non concedit; sive in vitales ex naturalibus in dextro cordis ventriculo attenuatis magisque elaboratis atque aëre per inspirationem arteriarumque dilatationem attracto in sinistro cordis ventriculo præcreatos animum convertas: Hi non modò in corde, caloris corporis fonte, cum calido ejusdem innato præcipua actionum cordis sunt instrumenta: Sed & per arterias in totum corpus diffusi innatum singulis partibus calorem fovent, excitant & augent eique perfectionem cum quiete incompatibilem quasi addunt. Certè motus cordis dilatatorius seu passivus, quo crumenæ in modum expanditur, & contractorius seu activus, quo corrugatur, ipseque adeò arteriarum pulsus etiam inter thonchissandum tale diluet otium. Et quis sinè respiratione *somno* est locus cum Plinio percontamur (ω)? Anhelitus autem adtractionem & emissionem anne sine spirituum ope fieri haurieris? De-

DEUM

rum spiritus vitales & naturales motus promoventes, nobis etiam insciis ac invitis, è cerebello ad eas partes, quæ naturæ instinctu aut cæco passionum impetu actiones suas exercent, non aliter quàm in automate, ad placitum recentiorum *admirabilis* effluunt (a); Vel denique si animales spiritus stricte sic dictos, è spirituum vitalium parte purissima per carotidas ac cervicales arterias, versus cerebri basin atque inde cerebrum quæ protenduntur, instar vaporis subtilissimi exstillatos ac deinceps per nervos & musculos in totum corpus dispersos, ut animales functiones, sensum nimirum ac motum, absolvant, incorruptâ si examinaveris trutinâ: Nec hi statione deserta desidiosas amplectentur ferias. Quin potius, uti priores subtilitate ac nobilitate: ita velocitate ac agilitate quod præcurrant haud iniquè collegeris. Et v. spiritus animales plurimum agitationis habere nec ita torpidos, ut omni inter quiescendum destituantur motu, evadere pronunciat Ant: le Grand. (β). Unde etiam primum & maximum movens à Ludovico de la Forge vocantur (γ). Hæc veritatis adstruatio etiamnum si tibi sit suspecta, ipsa consule insomnia, earumque non difficulter tibi dabunt expeditam; Absque spiritibus enim si foret, nulla per quietem subministrarentur phantasmata (δ). Eadem de sanguine tenenda est via, qui non otiosus stagnat, sed jugi per arterias fluxu venasque refluxu delectatur,

D 3

quod

(a) *Phil. Bur: part: 3. C. 1. dissert: 2.* (β) *In instit. Ph. Art. de S. & vig.* (γ) *in notis ad Tract: des-Cart: de l'homme Art. 15. part. 2.* (δ) *Vid. Coll. Burg. de S. & V.*

quod quidem eò tutius statuminatur, quò iis, quos præfens & prius genuit seculum, est certus, cum non facile dixerimus, an aliud ponderosioribus rationum pharetris sit libratum. Ceteroquin quo pacto remotissima corporis membra, ubi alia cuncta languido horrent gelu, si vel ferrum candens cor fervore æquaret, nisi multū longeque desideratum adq; se per novum sanguinem à corde devedctum calorem participarent, sese vindicarent? Quomodo quæso aliàs nutritio, cujus tamen successus per *somnum* mirum in modum promovetur, esset speranda absque novi sanguinis, prioris deperditi damnum restitutori adfluxu, dum scil. in ultimis arteriarum, quas adluit, recessibus, quasdam sui particulas, quibus nutriantur, depositas membris adponit? Concoctio porro ciborum in ventriculo collectorum, ut ritè fiat chylus, quo pacto suo, cum indormiunt, lætabitur progressu, ni vis cordis palpatrix, per arterias sese diffundens, alimentis minutis, ut solvantur, suppetias ferat? An sine sanguinis motu id fieri divinare fas sit? Imò, ut capiunt vitium ni moveantur aquæ: *Αὐτὸν τὸν κρόνον αἷμα ἔχει τὴν διαφθέρει ἡσυχία*; Illa namque à circumfluxu cessatio crassi non solum sed etiam putidi putridique sanguinis existeret parens. Cum itaque sanguis per *somnum* & gignatur & transmutetur, tanti adparatus & perfectiones motus non erunt exsortes.

MOMENTUM TERTIUM PRAGMATOLOGICUM.

§. I. **P**ericulosiores prætervecti errorum syrtes, cum
omni-

omnium Auctorum super hac re inire velle iudiciorum
 numerum χειμερινὸς ὄνειρος esset, ad indagandas ge-
 nuinas harum adfectionum causas tenuissima expan-
 dimus vela, quod priusquam opere iplo exequimur, ne
 velificatio nostra ἐκελόνειρος sit, earundem essentias
 definitionibus inclusas exprimere nobis incumbit;
 cumq; privatio præsupponit habitum, ubi separatim utri-
 usq; natura est excutienda initiū præstabit facere à Vi-
 gilia, quæ est operatio sensuum interiorum & exter-
 norum, facultatisque locomotivæ à spiritum anima-
 lium in organis præsentia excitata: Somnus verò est
 cessatio actionum sensus communis, sensuumque ex-
 ternorum, ac facultatis ut plurimum locomotivæ, à
 spirituum animalium in organis negatione ob salu-
 tem animalium facta. Licet a. acerrimè inter se digla-
 dientur naturæ scrutatores diversis non tantum sed
 etiam adversis frontibus concurrentes: Nos tamen
 modò exhibitas definitionum structuras, ceu succinctas
 rei que exponendæ propiores, non malè ad scopum
 collineaturas arbitramur. Quarum conceptus conve-
 nientiæ seu generis noëmata, quibus cum aliis con-
 veniunt, sunt operatio & cessatio: Conceptus verò
 disconvenientiæ seu differentiæ ac terminorum re-
 stringentium notiones, quibus ab aliis non modò,
 sed etiam à semet ipsis disconveniunt, suum efficienti,
 subjecto, formæ analogicæ ac fini imputant ful-
 crum, quibus, quia utramque opellæ nostræ pagi-
 nam sunt completuræ, manum admovemus propius.
 Naturalium autem excussioni supernaturalem, pri-
 mam ac remotam, ita ut yix jure postulemur inju-
 riæ

etiam, præferimus, quam nullus non Principium illud sine principio, independens ac incommunicabile toti adeò universo, quod sine eo miseriam tabesceret, naturam relevans, nisi malè sapor ac vertiginosus planè sit, ἀναντιρρήτως esse concedet; Ut enim teste peripateticorum Apolline: ὁ Θεὸς δὸν καὶ τὸ αἴτιον πάντων εἶναι καὶ ἀρχὴ πᾶσι (ε): Ita & hisce, quas jam enodamus, sensuum adfectionibus suam largitus est entitatem, qui eo ipso, quo dixit: והוּ מֵאֲרַת בְּרִיקַע הַשָּׁמַיִם לְהַכְרִיז לְבֵן הַיּוֹם וְכֵן הַלֵּילָה וְהוּ לְאַתַּת וּלְמוֹעֵדִים וְלַיּוֹם וְשָׁנִים (ς). *Vigiliam diei, somnumque noctis cancellis semet inclusisse docet, in cujus rei lucem Hieropsalten (ζ) Tibi isoformatorem jungas, Apostolumque Tarlensem, quod καθεύδοντες νυκτὶς καθεύδατε concionantem audias (η). Quin imò adhuc animi si pendeas cap. 2, historię creationis replices licet, & quomodo וְפֶל יְהוָה תִּרְדָּמָה עַל הָאָרֶץ (θ). Et v. privationem præsupponere habitum, ceu dictum est prius, Logicorum nos erudit schola. Undè & illud εἰς τὴν πρεσβυτάτην observamus, quod, licet Adamus ejusque posteritas concreato integritatis statui perseveranter adhæsisset, Somnus tamen ei fuisset necessarius, si non necessitate absoluta & consequentis; hypothetica tamen & consequentię; si non necessitate exigentię; At tamen expedientię; si non ad esse: Interim ad benè esse; si non ad virium labore vel morbo adtritaram reparationem; Ad delectationem*

tamen

(ε) lib. 1. *Metaphys.* c. 2. (ς) *Gen.* 1: v. 14, 15, 16. & c. (ζ) *Pf.* 104, v. 20, 22, 23. (η) 1. *Thess.* 5: v. 7. (θ) v. 21.

tamen & sinceriolem voluptatem. Idque tum quia Apostolus, quem tertia cœli rota vidit, Adamimeminit (1) ψυχικῶν v. 46. χοικῶν v. 47. οἱ δὲ χοικῶδες, τοῖς οἱ χοικῶ v. 48; tum quia ei, utpote vitam animalelem degenti, locus fatigationis esse poterat, nec enim causas, quæ hodiernum adsunt, & quidem omnes abfuisse faciles largimur; tum quia nox, quieti destinata, ante prævaricationem Adamiticam fuisse legitur.

§. II. Naturales deinde dictarum adfectionum causas perreptaturi non videmus quid obftet, quò minus album, ut ajunt, calculum adfectioni addamus eorundem, qui spirituum animalium uberiolem in cerebro præsentiam, eorumque ad exteriora sentiendi organa fluxum ac refluxum jure suo causæ efficientis immediatæ, ut sensus in actione occupentur corpusque in *Vigilia* contineatur, nomine adornari contendunt; hos namque, dum copiosi in cerebro adsunt per *quietem* generati, glandula pinealis, si Cartesianorum, τὸ δῖον auxiè adsequi nitentium, castra sequi placet, in certos ut pergant tubulos eosque antea inanos repleant, haud agrè determinat, unde omnia capillamenta, ex quibus nervi & cerebrum sunt contexta, ita dilatantur ac distenduntur, ut, quàm primum motus organi corporei ab objecto in illud agente in sensibus externis est inchoatus, eodem prorsus momento nervi filamenta, quæ versus illam partem terminantur, motum istum per spirituum animalium curriculum recipiant, receptumq;

E

ad

ad illam usq; cerebri partem, quæ animam proximè & κατ' ἐξοχήν ad sentiendum provocat, transmittant (κ). Præterea non nuda sufficit præsentia spirituum, sed idoneo nutrimento resectorum, quod succum nutritivum nerveumve liquorem in cortice cerebri à sanguine per glandulas secretum subministrare probabiliter colligunt Philosophi Burgundici; sic namque à serosæ uliginis carcere liberati debitaq; instructi libertate circumquaque diffunduntur porosque ac musculos laxos & vietos sufflant: Quod tamen faustum ni nanciscatur eventum, hebetudine citius aggravantur (λ). Causæ dehinc antecedentæ, adjuvantes, dispositivæ, promoventes unoque verbulo remotæ nuncupatæ, variæ subnotari possunt, quas inter *somno* mediocritatis limitibus circumsepto suis assignandus est locus; hic n., ut inferiùs videbitur, ut animalia, à functionibus sensitivis decenter cessantia, vires recuperent amissas vividioraque ad solita subeunda onera exsurgant, adcurat. Ea deinceps, quæ sanguinem subtiliorem ac tenuiorem producant, vel multum agitando calefaciunt, atque ita spirituum animalium ubertatem procurant, inter hæc non sequioris esse ordinis incorrupta recludit ratio. Sic quoque ea, quæ corpus iterum iterumque motum, unde sanguis agillior ejusque motus velocior evadit, ad opera suscipienda accommodum formant, torporem, amantissimum immodicæ quietis sodalem, excutiunt, simulque corpus ipsum à cruditatibus & humoribus

super-

(κ) vid. *Ant: le Grand. inst: Phil. Art: 20. part. 8.*

[λ] C. 7. part: 3. *Physicæ.*

superfluis vindicant. Hinc illud est quod, qui sursum ac prorsum cursant, diebus subnectere *noctes pervigiles* minori cum lucta sustinent, quàm qui sedentariis incumbunt exercitiis. Quæ dehinc arterias Carotidum, jugulum stringentes, plexûsque Choroïdis meatus aperiendi vi pollent, adinque recludunt, ita ut spirituum infloxi non interceptiatur, huc merentur referri. Inter ejusmodi *παισιώνια* καὶ ἐξηγηόσια decantatur potus, Anglis ipso etiam usu notus, Coffee nominatus, quem qui hauriunt absque lassitudine *παισιόζισσι*, utut studiis aut contemplationibus vacent: Cujus insolita *vigilie* indefessique animalis facultatis exercitii causam ingeniosissimus Willis in eo sitam esse judicat, quod adustæ hujus liquoris particulæ, sanguini posteaque absque mora succo nerveo immixtæ, cerebri poros, quia agiles & inquietæ sunt, explicent spiritusque quovis alio vinculo solutos, ut munia sua diutius cum vigore obeant, acuant atque accendant: Quemadmodum *παισιόζισμὸν* in sanguinem torridum & atrabilarium, qui succum nervosum tostum particulisque adustis exundantem subministrat, refundit; hic namque nec cerebri poris circumscribi, nec spiritus animales blando complexu retinere valet. Non rarè etiam *vigiliam* pro actu sumptam introducit vehementer tonitus, pueritio, acer succus, aut alia quandoque causa, sensorium exterius fortius majori vi quæ percellit, dum motus iste sensui communi communicatus, ac si classicum caneretur, reliquos sensus sine exceptione expergit, spiritusque statio-

nariorum militum ministeriis fungentes, principis facultatis jussis intenti in nervos & fibras expeditionem parant: Quia tamen desiderata refectione frustrati sunt, amisso vigore parum prosperè suum administrant officium, adeò ut pandiculationibus & oscitationibus nihil sit frequentius, eò quod membra contrahendo ac dilatando, aequolum humorem partesque nervosas infestantem, cum nondum satis sit difflatus, consociatis viribus adlaboremus abigere. Quin etiam infirmior valetudo, conscientiae stimuli ac caetera insensibilissima atque infestissima robore vigiliam propugnandi somnumque propulsandi probe sunt munita; spiritus namque acrimonia ac ferocitate ex hac mentis perturbatione inductos immodicus cerebri calor agitat, succusque nerveus, vectos qui aequa proportione alioquin miscet, sese abducit. De conscientiae tortura sceleris comite germanissimè loquitur Sallustius: *Animus impurus Deo hominibusque infestus neque vigiliis neque quietibus sedari potest* (μ). Et Curtius: *Scelerati conscientiae obstrepente cum dormire non possint, agitant eos furiae* (ν). Eandem quoque ob rationem curae mordaciores aliae, αἰτίνας τὴν καρδίαν ἐδίδοσι, τὴν ψυχὴν βλάβησαι pervigilium inferunt. Unde Poëta Sulmonensis:

Non mihi grata dies noctes vigilantur amarae:

Nec tener in misero pectore somnus adest.

S. III. Quia Vigilia opponitur Somnus, generationis ejusdem, cum oppositorum opposita sit ratio, contemplatio minus negotii nobis facessit; Ut n. copiosius

piofiorem spirituum animalium in cerebro cum effica-
cia præsentiam *insomnie* principium causale efficiens
proximum supplere §. immediatè præcedentè adse-
veravimus: Ita *somni* causam efficientè vel deficientem
in spirituum animalium absentiam transferamus re-
stat: absentiam hic intellectam volumus non omni-
modam, absolutam & totalem: sed aliqualem, re-
spectivam & partialem seu, quod eodem recidit, eo-
rundem inopiam, infrequentiam ac contractionem,
ita ut meatus, spirituum animalium decursui inter *vi-
gilandum* patentes, concordi eorundem adfluxu non
diutius inflati collabantur ac obstipentur. Nec fieri
aliter potest, quàm ut, dum aura hæ subtilissimæ dif-
fluendo disparent, nec aliæ, quæ iisdem statim suc-
cedunt, supersunt, nervorum filamenta una cum ipsis
deficiant, concidant, seque ipsos aliquo modo con-
tingant ac involvant. Hinc si adsit aliquid, quod
corpus nostrum aliquo in membro adficiat, impres-
sio illa ad cerebrum, ut sensatio aliqua proveniat,
percurrere nequit. Indè etiam est quod musculi ce-
lerrimis hisce adparitoribus secundùm quid orbatu atq;
ea propter laxi ac flaccescentes partibus, quibus in-
nectuntur, movendis admodum sint inepti. Quocir-
ca in *ἐμυσσίζοντας* incidens genas concidere, caput
huc atque illuc declinare, poplites suum desere-
re officium, sensusque universos occupationum
intercapedinem adripere cernit (§). Evenire inter-
dum & illud potest, quod spiritus, nec ita quidem
pauci, in cerebro adsint, *somnus* tamen obrepat vel

conq

(§) *Ant. le Grand instit: Phil: art: de V. & S.*

continuetur: Sed tunc solito influendi vigore, debi-
toque motu sunt mutilati (o). Causas dehinc absen-
tiam & detentionem spirituum modò nominatam
gignentes ut penficulemus naturæ submonet ordo.
In illarum autem catalogo est *vigilia* eaque diutur-
nior, quæ, cum animal per longiorem temporis tra-
ctum sensus actu continuo exercuerit, adjectâ insu-
per locomotivâ, langvorem membri inquit; sub-
stantia n. cerebri per continuam actionem exsiccata
nisi ditiori spirituum illapsu prædominetur, suffla-
ri nequit, quemadmodum fortior ventus ad navis
vela sicca, quàm madida inflanda requiritur: Cum
autem spiritus jam sint dissipati, ubertas in pauper-
tatem convertitur. Sic cum terras alto tenacique sa-
bulo, vestigia fallente, obrutas ingredimur, spiritus
hi propter motum laboriosum absumuntur ac dif-
flantur, cum quantum arenæ, quæ per se non mo-
vetur, dandum est motûs, tantum corpori nostro adi-
matur, adeoque per poros motu apertiores factos
insensibiliter exsiliunt (π). Animi quoque labor,
ut lectio & meditatio, non minus quam corporis,
spiritus dispellit ac imminuit, hinc etiam, ni repentina
extimescenda sit ruina, eidem suæ dandæ sunt re-
spirationses. Lectio postmodum attenta pastum sine
temporis intervallo secuta *somnum* repentiè procudit;
seria enim speculatio gravesq; animi occupationes
sanguinem versus caput, simulque cerebri meditulli-
um majori in copia deferunt. Hinc ubi sanguis se-
le in cerebrum insinuat, succus nervosus, qui spiri-
tus

(o) B. Doct. Waller; (π) B. Doct. Wallerius.

tus confestim suffocat eorumque poros occupat, affatim sese illuc confert (e). Urgens præterea intensumq; frigus non omnino in hoc negotio inefficax est, licet non ut principale, & immediatum quid; spiritus n. frigore incrassantur & obtunduntur, pristina inæstimabili velocitate quasi exuti, vel ad minimum aliqua ex parte privati. Et quod majus est: Si motus nullus sit, ut in summo frigore, nec particulae minime corporis nostri moveantur, stupor & mors sequitur, nec ullus amplius sensus est (σ). Frigori etiam contrarius calor æstusque vehementissimus, modò licet contrariò, ad considerationem designati effecti comeat, spiritibus per pororum *Αἰθῆραι*, prævio motu nec torpido quidem, foras prorudentibus, ut ipsi etiam balneatores nos edocent: jejunium deinde in longius tempus protensum animalia *somno* complecti adsolet; spiritus n. ut omnia alia convenienti nisi reficiantur pabulo, pristina hilaritate explosa ignavescent. Sed nec reciproca cunarum agitatio infantibus *somnum* dissuadet; vel quia spiritus placidè sistuntur; vel quia aliorum vertuntur, dum sublatis ad ea objecta, quæ supernè sese offerunt, oculis in vertiginem quasi vertuntur, rituque temulentorum consopiantur (τ); Vel quia hic librationis motus cerebri humores movet, qui dum in illud nervorumque officia adpellunt, obstructionem procreant: Non aliter ac humor impetuosè effusus altiùs incurrit, idque tantò facilius, quantò corpus quod intrat,

sit

(e) Ant: le Grand, hist: Naturalis part. 8. art. 9. (σ) Joan. de Raëi in *Clav. Phil.* [τ] B. D. N. Wallerius.

fit mollius ac tenerius, uti puerorum ac infantum cerebrum sese habet [v]. Neque murmura aquarum, ingentes cataractarum strepitus, musicæ modulatione sive cantionem (de qua latinorū Poëtarum decus canit:

- - *In plenos resoluti carmine Somnos (Φ)*)

hinc planè excludere decet; spiritibus enim, quia

Pluribus intentus minor est ad singula sensus,

in nervum acusticum, ut aures sonum accipiant, ad glandulæ determinationem copiosè properantibus, reliqua sensoria ob uberioris spirituum influxus negationem cessant. Cum a, unus idemque sensus diutius in idem objectum absque defatigatione defigi nequeat, idcirco auditus ipse citò succumbit, *somnusque* reliquis sensibus quiescentibus supervenit (χ). Parili ratione jucunda titillatio, manuum pedumque frictio in hoc momento quid valeant sæpiusculè manifestant, eò quod spiritus ad illas partes delati vel placidè sistantur; vel diffati in fugam se conjiciant. Abductio demum mentis à cogitationibus animusque æstu majori solutus, nihilque nisi recti sibi conscius, dexterrimus *Somni* promotor est. Hinc *Alexander M.*, ut refert *Curtius (ψ)*, *Parmenioni se, ubi gravatum animi anxietate corpus altior oppressit somnus, tactu, rum voce non posset, excitanti respondit: credisne me somnum prius capere potuisse, quam exonerarem animum sollicitudine, qua quietem morabatur?* Cum quo conferas, si libet, licet *Trogi epitomatores (ω)*. Ideo

etjam

(v) *Ant. le Grand. hist. natural: par. 8. Art. 9. (Φ) lib. 7. metam: v. 254. (χ) insp. Colleg. Burg de S. & V. (ψ) lib. 4. c. 13. (ω) Jnst. l. 11. C. 13. v. 1, 2, 3.*

etiam Syrus Terentianus, vaferrimum & ad technas
 fruendas versatissimum caput, formidoloso Clitiphoni
 hæc injicit verba: *Ademptum Tibi jam faxo omnem metum
 in aurem utramvis otiosè ut dormias* (a). Hinc Ovidæ

Otia Te somnusque juvant, quæ cura negabit.

Et Palingenius: *Somnos efficiunt placidos præcordia læta.*
 Est itaque conscientia illiterata proditor & innoxia
 securitatis index, non tamen certissimus, Sensibilium
 postmodum defectus ut לילה, seu nigredo
 noctis, silentium, solitudo spiritus faciunt parciores
 motus; qui enim sensus, cum, quod agant, non ha-
 beant, sensim pigrescentibus spiritibus, ad otium se
 non componerent? Lumen etiam quandoque somno
 patrocinator. Sic verum atque æstivum tempus, quò
 solis lumen cubiculi fenestras ferit, docet, nos diffici-
 liùs somnum abrumpere, quàm dum hyems in ab-
 sentia solis trepidam nos circumcingit caligine, non ta-
 men ὕπνος λυσιμελής γνησίως luminis est filius, sed
 per imputationem duntaxat eatenus, quatenus oculi
 infirmiores repentino percussi frigore rursus con-
 niveri ac claudi coguntur; luminis n. instantis radii
 palpebrarum apertarum oculos, iisdem remittendis
 inadsvetos immisione sua offendunt, clausisque
 somnum admittendi ansam exhibent. Hinc etiam ubi
 fulgidissimum mundi jubar non sensim, sed impro-
 viso retinam otiantem percellit, expergefatti oculo-
 los aperiendo quendam sentiunt dolorem. Alimenta
 demum non prorsus hinc sunt releganda; cibi nam-
 que dyspepti in ventriculo diutiùs hærentes, eique

F

gra-

(a) Heaut; AÛ. 2. sc: 3.

gravitatem accelerantes spiritus animales in stomacho diversantes detinent, figunt ac sistunt atque ob consensum, inter stomachum & cerebrum intercedentem, spiritus in cerebro stupescunt ac hebescunt (β). quibus conestantur ea, quæ acutissimus de la Forge in notis Tractatus Renati des-Cartes de homine Art: 57. adportat, atq; §. V. momenti anasthestici *ΕΥΛΕΒΩΓ* Intermiscuimus. Atmosphæra denique forsitan, in iis præsertim, quibus futura aliquo modo sunt læta, aliquid ponderis præsentis pariet rei, diversaque cœli vel nubibus obducti torvior ac tristior; vel amplissimo hujus universi oculo collustrati serenior blandiorque facies; ær n., cum in respiratione aliquo modo cum sanguine misceatur, spiritus producit magis vividos & agitados sicca quàm humida tempestate: quemadmodum flamma etiam tunc magis est flagrans (γ). Præter hæc incommodior corporis situs, ladicum plicz, cubilis durities, vel etiam vesicæ levandæ molestius desiderium *somnum* interrumpere possunt; spiritus n. *somni* tempore perpetua massæ sanguinæ per eor circulatione gignuntur eâ abundantia, quæ nervorum capitulis referendis, illisque eo modo, qui, ut filamenta extricet, animæque objecta corpori infesta digoscendi ansam præbeat, necessarius est, sufflandis sufficiat; quælibet n. molestia sensum ac motum quieti insidiantem secum trahit (δ). Non itaq; præter rem Charidemus de Macedonum acie locuturus hisce: *fatigatis humus cubile est*, subnectit: *tempora somni ar-*
Etiam

(β) Vide Ant le Grand, *inst: Phil: de S. & V.*

(γ) Ludov: de la Forge in notis perpetuis Art. 58:

(δ) adeatur Ant, le Grand, *Hist, natura: part: 2. Art. 9.*

stiora, quàm noctis sunt (ε). Quasi posteriora priorum
 essent *αιπολογικὰ*. Nec scio an aliud inclutum Spar-
 tanorum legis latorem Lyeurgum, legum non in-
 ventione, quàm exemplo clariorem, ne pueri quid-
 quam *somni* causâ sibi substernerent, ut vetaret ad egit
 (ς), quàm ut primos annos non in otio sed negotio
 agentes, spretâ plumâ ac ostrô, asperis durisque, ne ze-
 qvo prolixior esset *somnus*, lectis advescaceret; Con-
 suetudinis enim, quæ naturâ est potentior, ut omni-
 um aliorum, ita etiam respectu utriusq; hujus sensuum
 adfectiois, *πληροφορία* tantò minus auctoritatem
 emendicat, firmitus quàm quilibet rebus humanis ad-
 commodatus id ipsum secum experitur. Causarum,
 ex quibus *somnus* præternaturalis generatur, indago,
 cum exercitatissima vexet ingenia, nos facillimè infir-
 mabit; modò namq; præter ea, quæ obiter antea recen-
 suimus, sanguis aquosior, qui cerebrum adluit, aut
 humore nutritio nondum benè disposito tumidus
 concitator in cerebrum irrupit spiritusque anima-
 les deprimat, aut in fugam avertit; modò spiritus ani-
 males sensibiliori hebetudine contractâ ultrò quasi
 collapsi cerebri fibrillas tenere tentas, vigiliam, mo-
 tum, aut objectorum impressiones tutari ac receptare
 desvescunt, quod hydropicis est solenne; modò cere-
 bri constitutio aded est debilis, ut feri inundationem
 fugare nequeat, ut memoratum est suprâ; modò aquæ
 subacidæ avidius haustæ nec per vesicam emissæ *letbar-
 gum*, aut ad minimum alios facilliores adfectus, aut
somnolentiam invehunt; modò cavitate cerebri ac

arteriarum Carotidum compressio crebriorem spirituum à cerebro ad exteriores & vicissim ab exterioribus partibus ad cerebrum sufflammat interfluxum. Hinc præde Ant: le Grand (ζ); *Si cui ligentur arteria aut vene jugulares interiores, is statim somnò corripitur: unde fures de patibulo suspensi, quasi sopiti & dormientes intereunt.* Unde etiam carotidum nomen iis invenerunt; illis enim vehementius compressis carus gignitur. Huc pertinent pharmaca narcotica, quibus accensetur papaver (cujus vis somnifica passim à Poëtis decantata hac ænigmatica expressione exornatur: *Es me Somnus amat, proprio nec dormio somno*) utrum enim ob frigiditatem, caliditatem, an occultam, non ἀπλωσ i.e. absconditam, sed χερικῶς in ordine ad manifestam, sic dictam qualitatem, requiem hanc conciliet? non dum bene soporatum est litigium. Multus nec, ut putamus, infelix in frigiditatis, & quidem in 4. gradu, denegatione est Clariss. Sennertus: *Tantum abest inqviens, ut somnifera & narcotica medicamenta propriè dicta valde frigida sint, ut contrarium potius sit verum & calida deprehendantur (η).* Quod probat ulterius per inductionem vini, lolii, styracis, seminis cinnabis, nucis Mosch; nucleorum persicorum, amygdalorum amarorum, absinthii, lupuli, allii &c. quæ omnium confessione calida esse & somnum tamen conciliare adfirmat. Ομόψηφῶς etiam fuit experientissimus noster Galenus (θ). Causam α., cur papaver, opium, mandragora, crocus & similia stuporem infligant, somnumque accere

(ζ) inst: Phil: art. 20. par. 8. (η) lib. 1. pract. part. 2. c. 1. q. 1. (θ) B. D. N. Wallerius.

cessant, moderni in uliginosum ac copiosum hujusmodi plantarum humorem, qui plexus sentientis poros, ut spiritus à corde proficiscentes ad cerebrum, iterumque in cerebro contenti ad membra exteriora progredi nequeant, obstitat, transfundunt; uti in quibusdam plantis hepar, aliis lien, ne sive exhibeat servitia, obducitur ac impeditur: Ita medicamina hæcce ὑπνωτικά poros Choroidis plexus reserandi & ut pauciores spiritus à corde ad cerebrum ablegentur procurandi virtute sunt prædita; *somniaferæ* namque non intrinseca tantum sumptione, sed etiam extrinseca adplicatione corpus humectatione quadam perfundunt refrigerationemque inferunt, quæ spiritus diminuunt, eorumve motui insidias struunt. Ad eum modum, quò Catarrho aut Rheumate laborantes humoris copia, quâ nervorum capita occupantur eorumque ductus obsidentur, *somno* & *marcore* quodam premit (1). Illud igitur firmum videtur, quod opiata spiritus animales vel profligent, vel debilitent, vel fugent, ita ut major dosis, non adsvetis, aut pulsui debili obnoxiiis, aut *somnolentis* porrecta, quandoque lethalis *somni* sit procreatrix. Per opiatorum usum minus Turcis & Orientalibus nocetur, vel quia spiritus magis volatiles ab illorum adusto sanguine fortassis procreantur; vel potius quia adsvetudo qualiscunque eadem mollit, ut herba nicotiana etiam vi *narcoticâ* imbuta Europæos minus soporat (2). Postremo in hoc *somni* præternatura

F 3

tura

(1) Ant. le Grand in instit: Pb. & hist: natur. (2) in st: Philos: Burgund: part: 3. c. 5. de usu ventrisuli.

turalis circo alimie evacuationis, quæ in hæmorrhia & dysenteria non sine dolore sentitur, immo dicæque Veneris nec dememinisse expedit; spiritus namque una cum sanguine & semine, iisdem imprægnato, dum effunduntur, inertem horum absentiam comitatur *somnus*. Quæcunque igitur, ut rem verbo in genere expediamus, sanguinem incrassant, vel refrigerant, aliòve, quicumque ille sit, modò spirituum ubertatem minuunt, vel motum eorundem compescunt, causæ *somni* mediatæ dici possunt (λ).

§. IV. Atque ita non ut adfuit voluntas, sed ut admisit materiæ difficultas, ingeniique imbecillitas, causæ efficientis enodatione defunctis ingruit pensiculatio materiæ; quia γ, ut ex superioribus alliquo usque liquet, præstitutarum *adfectionum* materia ex qua (cum corpora non sint, sed eorundem accidentia, quorum essentia est inexistentia) dari nequit, ne penuria domestica in arctissimas fauces nos compellat, viam ad materiam in qua seu subiectum *εὐδουδεμῶσιν* insistimus. Nec Philosophorum phœbus (μ) in hujus indagatione sui est dissimilis, cui sic discurrenti aures commoda patulas: *Somnus & vigilia ad eandem vim partemq; animalis pertinent, utpote opposita; vigilia n. est ut habitus vel forma: Somnus autem vigilia privatio. Utrumq; etiam eodem dignoscimus, nempe sensu; qui n. vigilat sentit actu: Qui dormit non sentit actu sensu externo. Est vero sensus actu motio quedam anima per corpus. Quod si vigilia in sentiendo consistat, sentire v. proprium non*

(λ) Pby: Cont. Claub: e. 69. §. 2044. (μ) Arist. 1. de S. U. Vig.

fit anima, nec corporis, inanime enim sentiret, sed utriusq;: *Vigilia profectò non erit etiam propria anima vel corporis, sed utriusq; adfectio.* Id autem probat sequenti ratiocinio: *Facultas sentiens & sensus anime & corpori est communis: At somnus & vigilia est adfectio facultatis sentiens B.* Unde hocce elicere licet *πότεριμα: Nullum inanimatum corpus dormit aut vigilat; inanime enim animà caret: Vigilia a. & somnus sunt adfectiones corpori & animæ junctim spectatis competentes.* Animal igitur rationale pariter ac irrationale *Vigilia somnique est subjectum mediatum, totale & adæquatum, semper licet non vigilet aut dormiat.* Quapropter etiamnum advertas volumus, nos plantas (quippe quæ spirituum animalium, qui non potentiâ solum, sed etiam actu assidue consumuntur, auxilio non expectato, nutritionem, augmentationem & generationem absolvunt, naturâ etiam organis *vigilie* dicatis destitutæ indeque nec occupationibus onerosis implicitæ tali, quali animal, *quiete* haud quaquam indigent) à nostra rescuisse contemplatione; ut ut n. Anaxagoras inter priscas philosophorum profapias non ignobilis, ab ea opinione, quod etiam plantæ somnos traherent, non censeatur intactus, contra quem se armat Julius Scaliger (v): Eum tamen non de *somno* *ιδίως* sed *ἀκέρως καὶ ἀναλόγως* ita dicto verba habuisse nobis persvadet Kippingius (ξ); est namque in herbis & arboribus aliquid etiam spectantibus obvium, quod somnum imitatur: scilicet *ubi sol montium mu-*

eat umbras, jugaque bobus demit fatigatis, herbæ & flores folia complicant: ubi a. noctem pellit dies, explicant atque expandunt eadem, uti Cariophylla, lilia, Calendulæ, Tulipæ similesque commonstrant. Quando insuper cum Philosopho proclamamus: ὅτι μὲν ὕπνῳ κοινῶνται τὰ ζῷα πάντα (o), temporis, gradus ac evidentie discrepantiam iis non detrahimus; unum namque animal alterum somno & vigilia antevertere tam est notum, quàm quod notissimum. Reticeamus jam de gliribus quid complures tradunt, quod nempe in glirariis suis dormiendo totam transigant hyemem. Et ne quis eos per tam inexpugnabilem dormiendi dulcedinem fame ac inedia debellari aut confici obgerat, hanc Thomasius interserit ἀποφασιν (π): Sensitivis operationibus interruptis vegetativæ tantò feliciùs, aliis non illaqueatæ tendiculis, quod sua interest, expediunt, atque hinc etiam egregiè gliscunt ac pingvescunt, propugnaculo de cetero, si adpeteretur, usurus Poëtæ Martialis, hunc in modum glire per ἀποσώμνια loquentem introducentis:

Tota mihi dormitur hyems & pingvior illo

Tempore sum, quo me nil nisi somnus alit.

Licet ἀποσώμνια Gothofredum Voigtium totis viribus hanc sententiam oppugnantem offenderimus, qui super hac re hanc verborum seriem nectit: *Quid vulgatius glirium somno? falsum tamen est per totam hyemem impransos atq; incænatos illos indulgere somno. Obstet enim præter alias rationes experientia, ubi o*

(o) lib. de Vig. & S. c. i. b. (π) c. de vig. & Somn.

va & gallinas hyemali tempestate rapuerunt & corre-
 pri sunt (ρ). Unde a. illud fit, quod alii ad vigiliam,
 alii ad somnum magis propendeant, ex iis, quæ ru-
 dicer modò depinximus qualitercunqve luculentum
 esse opinamur. Imò hisce quod est consonum in-
 culcandum: Temperamentorum nimirum varietatem
 & aliam atqve aliam corporis constitutionem cen-
 sum debere ingredi (σ); qui n. sanguinei sunt,
 inqve urbanas jocorum voluptates, lætitiæq; delicias
 effusi, fortiozem pulsum ac sanguinis, qui spiritibus
 animalibus fomenta adqvirit, motum sentiunt & au-
 spicatiore cum usura somno obluctantur; pituitosi
 v. ante præstitutas horulas νυσάγματα diligunt; re-
 liquorum etiam non pauci, dum primum effuderunt
 impetum, velut amissò aculeò torpent. Aristoteles,
 quod ἀδηλόφλεβοι, ναιώδεις καὶ μεγαλοκέφαλοι
 Φίλυπποι sint; Melancholici contra insomnes; παι-
 δια σφόδρα καθευδή, propugnat (τ), cum quo an-
 tea eandem etiam nos inflavimus tibiā; tum quia
 humor calorem obtundit; tum quia organa mollia ac
 in ceræ modum flexibilia spiritus non facillè conti-
 neant, licet sub hoc lusu natura serium quid medi-
 tetur. Embryones sermo noster directè non ferit; cum
 n. ἀναγκαῖον ὕπνον πάντα ἐγερτὸν εἶναι. hi verò pro-
 pter humoris affluentiam & organorum imperfectio-
 nem expergisci non possint: propriè nec dormiunt,
 nec vigiliant, sed naturalibus potius, quàm animalibus
 actionibus destinati, vigiliā & somno ad animales
 fun-

G

fun-

(ρ) in præfatione ad Lector: dissert. Physica contra Ale-
 bed; nivis. (σ) Bolavianus (τ) lib. de Vig. & S. c. 3.

functiones reservatis, vitam nec à vigilia nec à somno: sed torpore illo, per quem, quasi medium, ad vigiliam transitur, inchoant. Pueritia, in qua calor minùs humorem dissipat & humiditas caloris vim remissiùs obtundit, sua etiam, licet non tam crebra ac infantia, quietis lenimenta impensè ambit. Juvenes, in quibus calor & siccitas dominantur, cum humor aqueus, numero annorum crescente, non parum sit absumtus, oleaginosæque particulæ tenaciori nexu inter se complicatæ calorem intimiùs imbibant & animales spiritus fortiùs retineant, variis vacationibus gymnasticis operam navando corpusque motitando ἀγροπνητικοί salutantur. In virili ætate cum caloris nativi fervorisque spirituum qualicumque remissione vigiliandi promptitudo non nihil videtur defervescere. Cariosa decoctaque senectus ἀλεπτρος vel βραχύπνος, ut plurimum, est, non quod senes intumescant egregiâ spirituum copiâ; eorum namque exilitate pallidi cum difficultate suspiriosa suis litant officiis, dum sensus stupescunt, animi corporisque robur senescit: sed quia multa decrepitos circumveniunt incommoda, adeo ut cum Chremete Terentiano vehementiùs quandoque cogantur ingemere: *Senectus ipsa morbus est* (v): quantò magis dum ex ærumnis atque calamitatibus spiritus acriores redditi ferociores divagantur canosq; ἀυπνία torquent, atq; ita unus idemque numerò homo temporibus ac ætatibus diversis, prout aliter atque aliter sit adfectus, vigiliam vel amore prosequitur, vel radio persequitur. Si porro descensus ad animalcula

nata.

natatilia seu pisces fiat, nobis clam non est dari eos, qui iisdem dormiendi actum detrahunt: quibus autem ex fundamentis iste illos incessit animus, ipsi, ni opinionem solita vanitas inflet, videant: alia Sophorū planè Choragus incedit lemita: τὰ τῶν ἰχθύων γένη πάντα, καὶ τὰ τῶν μαλακίων ὅππαι καθεύδοντα καὶ ἄλλα πάντα, ὅσοι ἔχει ὀφθαλμοὺς. Καὶ γὰρ τὰ σκληροφθαλμα φανερὸν, καὶ τὰ ἔντομα κοιμώμενα. Βραχὺῦ πια ἢ τὰ τοιαῦτα πάντα. Διὸ καὶ λάθροι ἂν τινα πιδάκεις, πόπρον μετέχει ἔ καθεύδειν, ἢ ἔ (Φ). Est ideoque gens *levisomna*, ceu fatur Claubergius, quamvis eos oculis dormire apertis non adfirmet. Imò non multum abest, quin piscatorum sapientia nominatorum sagacitatem exsuperet, qui hosce æquarum incolas cibò, vi somnifera infecti ὀ hamisque præfixo, inescant, ita ut si ab eis fuerit deglutitus in somnum prolapsi absque renitentia in capturosum abeant potestatem (Χ). Τῶν δὲ ὀσεροκοδέρμων κατὰ μὲν τὴν αἰσθησιν, ἔδέπω γέγονε φανερὸν, εἰ καθεύδει· εἰ δὲ τῷ πησανὸς ὀ λεχθεὶς λόγῳ, τέτῳ παιδῆσεται. Et quidni (nisi forte quis ea classe animalium esse extrusa gloriatur) occupatiuncularum suarum, ut illorum etiam spiritus, aliaque partes aliquibus refocillationum cupediis vigescant ac virescant, in terstitio non beabuntur? Non incommodè heic de Gallis gallinaceis, quos providus Dei oculus excitandis mortalibus, rumpendoque somno videtur, ad quod etiam alludit ἀλέκτωρ, dedisse, disquititur: Quid

G 2.

nem

(Φ) lib: de Vig. & Somno C. 1 (Χ) D. Franzius in histor: animalium sacra,

nempe causæ physicae sit, quod aliis gratâ quæte patatis, ceu modulatur Mantuanus:

Jam cecinit mediam volueris Titania noctem?

Romanæ facundiæ parens Democriti pronunciatum sagaci mente expensum non inhonoratum abire finit; ita n. infit: *Democritus quidem optimis verbis explicat, cur ante lucem Galli canant; depulso n. de pectore & in omne corpus diviso & mitificato cibo, cantus edere quiete satiatos, qui quidem silentio noctis, ut ait Ennius, favent faucibus: Rursus cantu plausuque premunt alas* (ψ). At si ob cibum digestum, media nocte jam exactâ, somnum renunciaret Gallus: postmodum cum renixu experientiæ eundem averlaretur. Anne etiam mediâ die dum satur est, nec non à coitu crocitate voce *vigiliam* testatur? Recentiores istius rationem in solem, noctis meridianum prætergressum & ad auroram propius tendentem, rejiciunt; ubi namque algidam noctis auram, quæ hæctenus immota erat, agitat atque disjicit, gallus gelido ejus adpulsu excitatus alis perstrependo cantum exorditur. Licet nec vetustiorum quorundam hac super re conclusio planè illis sit invidiosa: singulis videlicet animalium speciebus peculiarem competere instinctum, à qualitatibus & temperie, unicuique speciei propriâ ortum, atque consequenter gallinaceo, vinatori sui temperamenti, quod præcalidum est & cibos facile digerit, ut ei ordinariè circiter mediam noctem solvantur sensus, eodemque tempore à proprio phantasiæ instinctu cantus & alarum plausus imperentur, convenire. Quam suam

facit

(ψ) L. 2. de divinatione

facit Magirus (ω), postquam ternas horas, galliæ hæc
 à nonnullis designatas, tanquam fictitias experimen-
 to Scaligeri Exer: 2; 8. iudicatas expectorârat ex animo.
Somnus etiam *leporum* præcipuè inter gressilia famâ
 notavit; Physiologi n., atque nominatim Plinius eun-
 dem *patentibus dormire genis* memoriæ prodit (α),
 quandoquidem animalis huius, timiditate inter cetera
 notabilis, *somni* levitatem vel levissimum illudat strepi-
 tus, qua ex causa *levisomnum* à Xenophonte dicitur, &
 λαιγὸς καθεύδων in illos quadrat, qui *somni* speciem
 exquisitæ eorum, quæ geruntur, animadversioni præ-
 ferunt, seu qui quod non faciunt sese facere fingunt,
 vel quod agunt se agere dissimulant. Hinc qui palpe-
 bris vel naturâ, utpote nimia brevitate oculorum
 pupillas detectas relinquentibus; vel morbo v. gr. ul-
 cere aut vulnere contractis *somnum* captant, *more le-
 porinô dormire* perhibentur, quos videre & non vide-
 re contendunt Cartesiani: vident visione scil: incho-
 tâ, imperfectâ & primo quasi sensus gradu, quem
 motum organi corporei esse ponunt, ut si luna vel can-
 dela in dormitorio accensa immixtis radiis oculum
 non benè clausum leviter adficiat: non vident, secundo
 & tertio sensuum gradibus pereptione scil: & iudicio,
 nisi motus hic vehementiâ sua quiescentem exciter,
 excitatumque, animâ aliis non impeditâ phantasmati-
 bus, suis restituat munitis. De leonibus idem, quod de
 leporibus, tertium ni excefferis perhiberi teneto. Un-
 de portas & templorum magnificarumque domorum
 claustra leonum, rictu conspicuorum, effigie vigi-

G 3

lan

(ω) Lib. 6. c. 13. *Physiol.* (α) Lib. 11. c. 37.

lantiam excubitorum adumbraturi honestant. Nos licet arctoi orbis incolæ etiam aliam, quæ omnes & singulos in subjectissimam admirationem rapit, veneremur causam.

§. V. Paucissimis pro re nata subjectum quod & remotum, cum actiones & passionés sint supposito-
rum, perspectum comitatur subjectum proximum & pars integrans, seu sedes *vigiliæ* ac *somni* propria. Profundissimus Helmontius vitæ nostræ corporalis regiminis operationem in hypochondrio i. e. splene atque stomacho, duumviratum constituyente, omnibusque aliis membris ac partibus imperante, quia omnis dementia incipiat, atque ab ipso ægro adscensura præsentatur in hypochondrio, statuere non dubitavit, sibi constipulari putans Hippocratis aphorismum: *Fortis pulsatio hypochondrii instantem denunciat amentiam*. Si erga dementiæ ætus inde scaturiat, intellectualis utique facultas inibi fixit palatium vi axiomatis: *Ejusdem partis est functio sana, cujus & vitiosa*, ac versa vice. Amentię quoque omnes, soporum solummodò asseclas si excipias, *somnum* tollunt comitemque individuum *vigiliam* habent. E. *somnus & vigilia* in hypochondrio itidem stabulantur. Sed disceptationis hujus ab auctore diductæ lineamentis oculos animumque pascere hodierna perspicuitas, philyræque angustia vetat. Os Philosophorum Aristoteles principium sensus, motus atque adeo *vigiliæ & somni* esse partem circum cor & alvum, pluribus suffultus ficulneis tamen fulcris statuminavit, quæ antea à nobis inclusa nunc pagellarum impati-
entia

entia factâ liturâ excludit. Galenus à. tantò victo-
 riosioribus configit armis, quantò plures tandem
 ei sese dedunt; is quippe arte anatomica non prole-
 taria Cerebrum, non cor, esse πρώτων ἀνοητικῶν de-
 textit, adeoq; vigiliam & somnum non cordis sed ce-
 rebri adfectiones adseruit, ratione potissimum à ner-
 vorum & spirituum animalium propagine desumtâ:
 Unde nervi & spiritus animales suam trahunt ori-
 ginem, inde operationes sensuales earumque cessa-
 tio deducendæ sunt: At è cerebro E. Deinde quod à
 somno opprimitur, illud à sensu & motu cessat: at
 cor non cessat à motu, sed semper, etiam cum ho-
 mo dormit, palpitat: E. cor à somno non premitur.
 Subtilitatum magister Scaliger huic opinioni infen-
 sus non aliter tumultuatur: Galenus irridet hoc futile,
 ut pleraque alia Aristotelica, insultatione. Nunquam,
 inquit, cor cessat. Ita sophisticè procedit à parte ad
 totum, aut aliam partem. In corde namq; multa sunt
 principia primarium est vitale: Secundum illud mo-
 tivum. Hæc nunquam cessant, neq; somno impediun-
 tur aut intercipiuntur, neq; sunt τὰ πρώτα ἀνοητικὰ,
 tametsi sint τὰ πρώτα ἀνοητικὰ. Sed alie facultates
 operosiores atque posteriores: Τὸ ἀνοητικὸν, τὸ νοη-
 τικὸν, τὸ γεννητικὸν (β). Verum heic ultra decorum tu-
 multuosus ubique petit principium, medicosque ocu-
 lari demonstratione, quod cerebrum primum sit
 sensorium, percelebres insullus irritat. Dum pariter
 Galenum sophisticè à parte ad totum aut aliam par-
 tem progredi docet, ne quicquam dicit, Aristoteli
 dum velificatur, illepidè altercatur, principiumque
 (β) Ex. 289. sen-

sensitivum in corde esse frustra præliatur. Dehinc quando intellectivum indiscriminatim & absolute per *somnum* suspendi decertat, modum verborum, pro eâ, quâ erat subtilitate, *ἀνεπίβαστος* tenuisse non videtur; antea namque, quàm auctoritatem defugere nequivit, exclamavit: *Somnum non solum ad corporis recreationem sed etiam ad animæ libertatem à Deo esse factum, mentes n. solute non à corpore sed corporis penso res suas agunt. Seipsas n. movent atq; etiam promovent ad finis sui effigiem: Quæ sunt olim coram contemplaturæ.* Non E. somnus facultatem animæ intellectivam subplantat. Demum dum tam subtiliter quod procreativum per quietem hanc præcidatur, somnusque ad animæ vegetativæ actiones referatur, arguatur, *in somno hocce dormitat ipse.* Nec amplius illud Aristotelis, quamquam operam ejus alioquin non parvi deputamus pretii, magni facimus: *Somnus inest toti animali E. non solius cerebri est dispositio: Si somnus inest cerebro, non animal sed cerebrum dormire dicetur.* Cum, si habentæ lubrici ejus, cor primo sensorio delegantis, essent laxandæ, idem ei quilibet occinere aulit. Κατὰ βίαιον adhuc regeratur: Oculus videt E. non animal. Quem ignorantia Elenchi delassabit? Anne huc introducenda est oppositio & exclusio, potius quàm subordinatio & inclusio? Quàm nimis intempestivè credulâ aure tunc observaretur metaphysicorum Canon: Quidquid prædicatur de parte, prædicatur etiam de toto! *Somnus itaque & vigilia primariò cerebrum in toto animalis ita adficiunt, ut propter eandem affectionem*

totum animal somno sopiri & expergesceri censeatur, cum adfectiones propriæ ad proprium subjectum sint referendæ.

§. VI. Quia igitur hæctenus cerebrum, sepulcrâ Aristotelis, ratione hujus scrupi, sententiâ, primum sensorium & vigiliam εὐδομηθεῖς τὰς λύσις somnumque ejus καὶ ἀληθῆν πρὸς τὸ μὴ δύνασθαι ἐνεργεῖν rudi penicillo delineavimus: Succedit nunc ut quæ cerebri partem principaliter occupent, ita tamen ut quilibet suo sensu luxuriet, perstringamus. Ast non aliter ac si Eridos pomum esset projectum, εὐτόως ad concertandum catervatim convolant eruditi; nonnulli enim iis patrocinantur, qui vigiliam ac somnum non tam in ipsa cerebri substantia, quam in anterioribus cerebri cavitatibus contingere ac inchoari suffragantur, nec suorum argumentorum, quæ simul obtuitui exponuntur, gravitate cassi (B); Si n. diætæ cavitates claudantur aut opprimantur, sopor è vestigio animal constringit, substantia cerebri manente immutata: Sin develentur, expergescitur. Itæ, quæ potando itidem exhauriuntur naribusque adponuntur, somni inferendi vis non est exempta, licet substantiæ cerebri temperatura hisce non dum queat imbui. Partes deinde cerebri extremæ intemperiei cæli aliisque offensionis modis facilius paterent, atq; ita somnus irreperet, cujus tamen negati eventus testis est experientia. Hisce superadde, quod substantiæ cerebri pars, ut nullum inde somno accidat nosumentum, evelli possit. Quod insuper cavitates anteriores plurimum adficiantur, non unum, sed

H

plura

(B) Vide Ib: Erasti disp. de S. S. 21,

plura, hęc declarantia, coacervantur documenta; organa n. sentiendi, quę capitis parti anteriori sunt visiora, magis distringuntur. Adfectus etiam soporosi sinciput, quàm occiput, sæpius infestant, ut Medicorum Coryphæus ait (γ). Quocirca ei potissimùm parti medicamenta adplicant, idemq; cum Somnus irritabitur, tentant. Hęc quoqve capitis pars, quiete intercepta, magis ingravescit sæpiusqve adverso quàm averso corpore concidunt, quorum oculi somno connivent. Denique soporosis adfectibus vexati non æquè, ac illi qui apoplexię obnoxii sunt, frequenter paralyti percelluntur: nexus nodi hoc modo solvitur, quod in his superior, in illis anterior cerebri pars quandam percipiat offensionem. Alii, quibus adnumerantur Philosophi Burgundici (δ), obstructionem, quę somnum conciliat, non in Ventriculis cerebri sed cortice ejusdem ac parte cinerea potissimùm fieri conantur evincere, quia in soporosis adfectibus ut lethargo seu veterno pars cerebri cinerea uberiori sero plerumqve obruitur. Unde veternum oblivio ipsa sequitur. Ager in morbi ipsius declinatione si fortè excitetur, rerum omnium oblitus videtur, adeo ut eadem sit Somni & memorię sedes: Unde opii usus immodicus memorię ledit. Neque ad ventriculos cerebri hi adfectus pertinent. Nam in multis ex hydrope cerebri moruis cavitates cerebri aqua distente reperiuntur; cum ab omni adfectu soporoso fuerint immunes. Cartesius ejusque sequaces diversam hanc cerebri διάθεσιν, vigilię Somniq; rationem tuentem, ad ipsas cerebri cavitates diffundi adstruunt; eo n. ipso, quò, sensum communem

(γ) Gal. lib 4. de loc. aff. (δ) In Phil. vet. & nov. c. 7. Pbyl. par 3.

munem in conario h. e. media ac intima cerebri parte
 sedem sibi elegisse uno ore prædicant, *Vigiliam Sa-*
mnunq;, primi sensorii vinculum, eò penetrare ut fa-
 teantur restat, licet hanc ob rem sua ipsorum latera ab
 improvise Burgundionum incurſu etiamnum munire
 necesse habeant; hi etenim glandulæ hujus, in qua ten-
 torium suum sensus communis fixisse statuitur, mo-
 bilitatem ante omnia quàm maximè refellunt (e): *Non*
n., ut sibi persuasit Cartesius, inquit, ea est in medio
 pensilis, sed arteriis & venis imò & plexui membranoso,
 qui *Choroides* dicitur, est affixa, nullis venis aut fibris
 suspensa: deinde jam ostendimus ventriculos cerebri non
 esse velut promptuaria quedam spirituum animalium, quæ
 hanc glandulam jugi motu vel flatu quodam impellant:
 sed serofus humor per eam cerebri cavitatem, qua una
 est, licet in varias partes divisa, defluit per infundibu-
 lum quoddam in subjectam glandulam, qua in basi cere-
 bri sita est & pituitaria dici solet. Sensus tamen com-
 munitatis habitaculum esse partem cerebri interiorem,
 missâ de certâ sede controversia, exinde quod pars
 candidior nihil aliud sit quàm fibræ nervorum expli-
 catae, conjectare volunt; necn. ambigunt quin anima
 sensitiva ibi potissimum operationes suas exserat, u-
 bi spiritus majori puritate, subtiliori elaboratione, cer-
 tiore influxus ordine, nervorumque ostiolis sunt potiti.
 Verùm Antagonistæ, ingenii acumine non aliis se-
 cundi, illacessitam priorum illationem postmodum ex-
 stirpare taliter sunt adgressi: Si persuasibile foret o-
 mnes cerebri partes æquè in animali vivo, ac in ca-

H 2

plte

pite vituli mortui compressas esse, illis manus darent, quod tamen fidem excedit. Multitudo plexus Choroïdis arteriolarum, quæ se ibi exonerant, eam esse scaturiginem spiritibus abundantem ostendit. Licet deinde nervi glandulam non tangant, cum ita sita sit, ut illis adfectis hæc inde simul adficiatur, via ad triumphum iis est munita: Quin imò, si omnes nervorum fibræ ex glandula egrederentur, objectorum impressiones essent confusiores. Suspensa præterea in cerebri medullio eo sensu dicitur, quod neque latera, neque superior, neque inferior pars ventriculorum ipsius agitationes suo remorari possint attractu. Est ergo in ventriculis cerebri non tanquam in loco excrementorum: Sed ubi fit separatio eorundem, dum particule sanguinis subtiliores à crassioribus discernuntur. Uti prolixè hac super disceptatione conceptus suos nudat Lud: de la Forge (5). Quidquid tandem sit, quod sensus externi ab hoc communi dependeant & tanquam circumferentia circuli sese habeant, atque ad hoc tanquam suum centrum objecta discernenda deferant Atticus testis est ipsa experientia: Scilicet uti omnes lineæ à peripheria ductæ in centro conflunt: Ita omnes sensus exteriores eorumque phantasmata in hoc concurrunt, ita ut ibi sensitivæ potentie operatio fiat perfecta. Licet a. tam arcta ac concors inter sensus externos & modò nominatum internum sit connexio: Tantùm tamen abest, ut inter externos exspectetur, ut potius desperetur; non
 n, unus

(5) in not: perpet: ad tract: Renat: des - Cartes part: 2: art: 63. & in suo tract: de mente humana C. 15 §. 27. & seq:

n. unus alii tanquam iudici, ut sensus exteriores sensui communi, suam deferunt dependentiam. Hinc uno sensuum officio suo incumbente, aut nuntium mittente, non reliqui statim operationibus suis intersunt, vel desunt.

§. VII. Materię itaq; in qua sive subjecto, uti festinatio & vires fractę permiscere, postquam immorati sumus, ne ordinis turbati nos pigeat, ad formę considerationem digredimur, eandem hęc, quam in causę materialis arcano adeundo cecinimus, repetentes cantilenam: *Non formam aliquam proprię sic dictam, sed analogiã proportionis irradiatam, quã formalitas, modus ac differentia harum, quę paginas nostras replent, adfectionum inter se & ab aliis dignoscitur, ventilandam submitti. Formalem itaque rationem vigilie ponimus in eo, quod sensus non minus interni, quã externi ἀνομιάνους suas sustineant excubias, dum sanguine in cerebrum sublato hi animalium functionum satellites exstillati novisq; restorationis incrementis ovantes cerebri substantiam mollem ac flexilem & ventriculos ejus inter dormiendum valde angustos eã abundantia ingrediuntur, ut glandulam pinealem atque totum nervosum systema, quod, dum quies artubus blanditur, quasi exinanitum, collapsum & remissum erat, distendant atque expandant, quò sensuum organa antea otiosa, excussa depressione, spiritibus objectorum, in corpus agentium, impressionem ad globosę cerebri partis incolam, sensum scilicet communem, translaturis enixè utantur. Ne quoq; omistarum virium de loco in locum motricium nos er-*

quas, eas non excludendas sed includendas esse con-
 fitemur, dum scilicet spiritus per nervos & certas quas-
 dam fibrillas, quæ ab origine sua ad partes corporis
 vel multum distitas integræ ducuntur, hisque infe-
 runtur, animæ iussa effectui daturi in musculos vol-
 vuntur. Nec inficiati fuerimus locomotivam, citò
 licet transeat, nonnunquam citra animæ mandatum
 & intentionem, dum animus aliorum ita est distra-
 ctus, ut nobis insciis promoveatur, exerceri. Qui ita-
 que seriâ æstimatione, quid in hanc partem subji-
 cat experientia, pensat, quin similitudini, quæ vigilia
 cum aquæ in mari vel flumine fluxu componitur,
 eeu plausible adnuere velit ac possit, animi non sumus
 incerti; deprehendit n. quod *vigilantes* objecta,
 quæ visu concipi possunt, contemplantur, sonos pa-
 tulis recipiant auribus, à tactilibus quod moveantur,
 sensibusque internis, subtiliorum ministeriorum fa-
 mulis, non parcant. Quis verò hæc sine spirituum a-
 nimalium indeficienti per meatus suos cursu expediri
 augurabitur? *Somnum a. è contrario in hoc colloca-*
mus, quod sensus omnes externi, & ex internis com-
munis, quasi ligati pristinis sese abdicant obsequio.
 Quod cum ex iis, quibus hæc subijcimus, quadan-
 tenus eluceat, ne RegiµΕη διοεΦτος µωεγυ Ση hæc
 ce notasse sat sit: *Verisimile nempè esse cerebri glan-*
dulam inter dormiendum fore minorem, ventriculos
cerebri & plexûs foramina compressiora ac angustiora,
omnes cerebri fibras laxiores & magis vietas, quàm ubi
vigilatur. Quapropter objectorum externorum actiones
maxima ex parte ita, ut ad sensum communem non deser-
vantur

vantur, negliguntur, nec vicissim glandula fibras istas
 eâ spirituum copiâ aut motu, quô inter vigilandum, do-
 nare potis est: Spiritus scil: ex corde in cerebrum adscen-
 suri inopiâ multati, cum magnam eorum multitudinem
 vigilie functiones dissiparant, interceperant, perve alias
 causas debilitarant, nec glandulam diutiùs turgidam
 reddere, nec cerebri ventriculos dilatare, nec plexus
 maculas diducere, nec cerebri filamenta, quo minùs fa-
 tiscant sibiq; quodammodo inbareant, dimovere valent,
 ut objectorum impressiones recipi ab eorundem extremi-
 tate una & communicari alteri queant, sicque sibimet
 ipsis, musculos inflaturis, irreprehensius prebeaturs trans-
 itus. Contingit quidem sæpe numerò, ut spiritus quaso-
 dam fibrarum etiam dum dormimus à se invicem se-
 gregent, & quidem nonnunquam magis quàm inter
 vigilandum atque dehinc in musculos quosdam proflu-
 ant, eosque magis quam eorum vicinos, semper in-
 terim clausos, inslent: Unde motuum istorum, quibus
 animalia somno marcescentia subjacent sunt artifices,
 qui quandoque (quoniam spiritus, phantasiâ illo tem-
 pore per objecta forinsecus non distractâ, neutiquam
 exorbitant neque retroferuntur quin semitam, quâ,
 inclinatione ac pronitate eorundem monitrice, decur-
 rant, emeriantur) melius ac *νομφοτέρας*, quàm si
 vigilarent, fiunt. hinc *somnambuli* ejusmodi effecta,
 cujusmodi *vigilantes*, utpote timore aliisque adfecti-
 bus infecti, nequirent, edunt: ita tamen ut non exper-
 gefiant h. e. ut reliquas cerebri fibras non idem, qui
 vigilie tempore est, maneat status; quia fibrarum aliis
 ab aliis segregatis, omnes nihilominus, quæ ad aures,
 oculos

oculos, aliumve sensum ferunt, dum interim reliquæ operantur, possunt esse detensæ atque relaxatæ. Proinde tametsi noctambulones durante adhuc *somno* aliquantisper ratiocinari, aut interrogati nec ineptè quidem respondere possunt: id tamen rarò atque ex accidenti solummodò contingit. Cum, si auditum usurparent, non videamus quâ ratione dicantur *dormire*. Nec quælibet intermissio actioni sensuum interveniens pro *somno* æstimabitur: sed illa duntaxat, quam capillamentorum cerebri relaxatio gignit. Per sæpe evenit quoque, ut perfectâ ratiocinatione atque discursu *Somnum* illustremus; coctione namque fermè ex toto absolutâ, numerosiores spiritus ad *σῶμα κατωκεδῆς* ad tollendum & ne subsidat inhibendum intrant, atque tunc anima, motuum suorum domina, idem quocumque vult inclinare potest. Cum autem dispositio, quam *somnus* supponit, per totum cerebrum est æqualis, *somno* premimur profundiore sine motu & somnio. *Somnus* proinde haud malè aquæ consistenti adsimilatur; sicut n. aquarum partes, ad palatum Neotericorum, materiæ subtilis motu cessante, arctius, quàm ut alias ejusdem materiæ particulas recipere possint, conjunguntur: Ita nervi fibræ ac muscoli subtilissimorum horum spirituum è cerebro & in cerebrum motus internuntiantium intertrimento flaccescentes motu generaliter truncati complicantur. Hinc sensus dicuntur ligati: Ligati a. quâ talia cum motu stare non possunt. Quia deinde in formali nostro de *Somno* conceptu, ex internis sensus communis negotia acceptabili & ad vires refarciendas com-

*ejus distinctum vel profundum cerebro non esse impressum, quorum alterutrum in cerebro dormientis vel infantis facile contingit. Id ipsum secum stomachatur Thomafius ulterius: Si sub illo prætextu, quod rerum, quæ tenerrimâ ætate nobis contigerunt, oblivio nos corripere soleat, de infantibus, quod cogitârunt, cogitationum licet sint obliti, liceret concludere: fenestra quorumlibet portentorum commentis aperiretur. De hinc admiratione suspenditur, quod in tot hominum myriadibus multi licet extiterint, quibus vel minutissima somnia exhibuerit memoria: Nemo tamen adhuc sit datus, cui totam somni, etiam vilorum nocturnorum ignari, vastitatem se cogitando transmisisse, memoriâ revolvere fuerit integrum. Dehinc iste cogitandi actus aut liber fuerit aut necessarius, sed neuter admitti potest. Nec friget Recentiorum adserti corroboratio, *cujus flamina diducit Ant: le Grand (1): Nihil nobis in somno accidere. statuminans, quod directè ab anima fit, cujus non sumus conscii, nec retrocommemare hosce loquendi modos. Nos cogitationum nostrarum esse conscios: Et earundem in posterum meminisse; plus n. requiritur ut rei alicujus recordemur, quàm ut illius sumus conscii; ut n. recordemur, illius species aliqua vestigia in cerebro nostro relinquet, ad que reflectendo nos postea recordamur: ut a. cogitemus sufficit, si nostræ perceptionis seu cogitationis sumus conscii, quod non solum dormientibus nobis accidit: sed & ipsis pueris in utero materno, cum non dubium sit multas cogitationes eos habere & eorum mentes in ideis caloris, frigoris, vitilla-**

tionis & doloris, quæ ab unione illius cum corpore oriuntur, occupari, quamvis, quæ cogitaverint eo tempore aut passi fuerint, postea non recordentur. Demum si anima cogitatione per somnum non gaudeat, aut cogitandi potestate est spoliata, aut cogitare non vult; Si illud interiret illius essentia, in cogitatione posita: sin hoc, quia velle & nolle sunt modi percipiendi & ubi perceptio, ibi etiam cogitatio, illam cogitationes exercere sequitur. Nec plus spinarum verpiumve exinde, quod concipiamus animam ἀδιαλείπτως cogitare, pullulat, quàm si dicamus: lucis esse assidue lucere, calorisque esse calidum. Quin & validissimum hinc confabricari posset scutum, quo immane Psychopannychitarum delirium convelleretur. Posterioris hujus sententiæ intrepidus, dum in vivis fuit, mansit Vindex B. D. N. Wall: Nos ne videamur φρονεῖν ὑπὲρ τὸ σωφρονεῖν neminem illorū de ponte dejicimus, satis habentes innocuam nobis reservasse animi conceptionem.

S. IX. Quia Deus & natura nihil agunt frustra & insuper ἀπειρα ἔκ ἐστὶ αἰτία ὄντων, causæ finalis expressioni non est quod laxemus stylum; Cum n. omnia referenda sunt ad Deum, quæ sunt à Deo, hujus gloria finis est absolute ultimus; finis autem in suo genere ultimus est sospitatio ac conservatio animalium. Unde hi negotiorum ac otiorum circuitus in animalibus, cum tamen motus cæli fluminumq; talis sint necii mutationis, quandam explicationis διποκατάδοξίαν videntur postulare: Ast eò remissior fiet solutionis exposcendæ amor, quò intentior fuerit ordinem animalibus à Deo præscriptū ruminandi ardor:

Quod caret alternâ requie durable non est :

Hec reparat vires fessaque membra levat (κ).

Quapropter πᾶς ὁ βίβη ἡμῶν εἰς ἀνεσις καὶ ἀπαθῆν διήρηται. Καὶ ἀγὰ τὲς ἔ μόνον ἐξεήροσις, ἀλλὰ καὶ ὕπνος εὐρέθη. Καὶ σώζεται μὲν τὸ σῶμα ἐνδεία καὶ πληρώσει· Ψυχὴ δ' ἀνεσει καὶ πίνω. Perbellè in hanc rem Poëtarum Aurora :

Otia corpus alunt, animus quoq; pascitur illis,

Immodicus contra carpit utrumq; labor (λ).

Et Statius :

- - - - *Vires instigat alicque*

Tempeſtiva quies, major poſt otia virtus ;

animata n. sensitiva, quæ ad sentiendum, sese movendum, & agendum principaliter sunt nata, hanc suam spartam ampliter exornare decet: At verò citra ærumnarum metum, tandemque πανωλεθρίας funestum ἐπιφώνημα constipata vigilantium onera ἀνευ πόνων δευμάτος humeris suis aptare nequeunt ; Cerebrum n., quod certos nutrimenti, rigationis ac quietis anfractus desiderat, continua intentione & ipso spiritu æstu debilitatum admodum langvescit ; nervi enervantur ; cor, præprimis a. de homine loquimur, affectu turbidibus, typhonicisq; mæcorū insultibus exarescens contabescit ; concoctio aliorū amandatis spiritibus frigescit ; tetra ac exitialis cruditas, dū calor membra fofurus fugam adornat, irrupit, corpus vitiosis oppletur humoribus ; sanguis feculentior formatur ; spiritus, qui massam sanguineam, ex qua exstillantur, imitantur, vappescunt vel evacuantur ; demumque in-

tegrâ animalis machina in præsentissimum conjicitur
 discrimen. Hinc adpositè Sveci: *Sömnlösa nätter för-
 swaga lifwet.* Experiuntur id ipsum præ aliis illi, qui
wigiliis in multam noctem extensis fuliginem lucubra-
 tionum imbibunt indeque *κακοσόμαχοι* plerumque
 fiunt; licet plebeculæ rarior animales vires exercendi
 impetus hanc ægritudinis feritatem compescat (μ). Sin-
 a. membra laboriosioribus occupationibus lassâ ac ex-
 sangvia somnus, ὅστις πείθει σάματα σωτηρία, curat,
 sensus non sine lætitia sua agitabunt halcyonia; cere-
 brum solita spirituum dexteritate turgidulum ani-
 mam non ad spem modò sed etiam actum faustè
 peragendarum functionum erigit; Cor passionum
 impulsibus ereptum Syncope ac diastole suâ sangvi-
 nem, collega calore ac fermentatione, defecatio-
 rem, ut singulis membris idoneum nutrimentum
 arteriæ admetiantur, egerit, artus ob diurnos æ-
 stus aridos irrigans; digestio, quia calor, & spiri-
 tus, ut demum prono quasi alveo in sensuum or-
 gana reliquasque partes se diffundant, colliguntur,
 optato non frustrata eventu, cruditatem exesse man-
 dat. Atq; ita animal, sub spirituum quâ divinâ, ne-
 scio, opulentia, vigore ac pernicitate celebrium, lu-
 minis in morem diffusorum, novas, repentinas, mi-
 rasque vires effabricantium patrocínio, excubiarum
 vicibus ritè defungi potest. Brevissimè: Somni utili-
 tatem decantat concoctio prima seu chylificatio; fe-
 xiante n. facultate animali, naturalis eò validius o-
 peratur, ita ut ejus *κοπήσει* hujus dicas *κοπήαν*. Ean-
 dem collaudat concoctio secunda seu sangvificatio.

(μ) *Isid. in Phys. c. 19.*

Hæc

Hanc celebrat coctio tertia, quam calor communis
 catus per *πεύθεσιν, ἀλλοίωσιν, ευκόλλησιν* seu *πεύθε-*
φουσιν καὶ *ὁμοίωσιν* mirum in modum promovet. So-
 mni usum magnificat sensatio, dum animalia quælibet
 à somno, jacturâ spirituum præventâ, robustiora
 & ad stationes suas expeditiora surgunt. Hunc com-
 mendat Tertullianus (v): *Somnus, inquam, est recrea-*
tor corporum, redintegrator virium, probator valetu-
dinum, pacator operum, medicus laborum, cui legiti-
mè fruendo dies cedit, nox legem facit, auferens etiam
jam rerum colorem.

Hic hominum pellit curas & fessa diurno

Membra labore levat, revocaturq; in corpore vires;

Quo sine non potis est quisquam producere vitam.

Est etiam adflētis magnum solamen & omni

Optandum voto interdum, præcordia quando

Angit amor, vel morbus atrox, vel casus acerbus:

Tum melior gemmis, cum fulvo est gratior auro.

Sed non nisi moderato magnificos hosce titulos de-
 stinatos esse Tibi imagineris;

Multa infert etenim damna & caligine quadam

Obducit mentem morbosq; inducit & ipsum

Enervat corpus quoties sine lege modoque

Sumitur & nimium torpentes occupat artus.

Causam adglutinat Keckermannus: Dum post justum
 somni tempus alimentorum halitus sunt absorti, neq;
 tamen eò secius animal somno indulget, alii excremen-
 ticii, quos naturam alia viis excernere debebat, in cere-
 brum atrahuntur, ibiq; spiritibus animalibus permiscen-
 tur ac implicantur, unaq; cum illis cerebri ventriculos,

quæ sensuum sunt, officina, subeunt eosq; ita inquinant ut, his instrumentis laesis, ipsi sensus & imprimis memoria debilitetur, variiq; morbi gignantur (ξ). Quam ob rem vigilia & somnus inter sex non naturales causas (quarum genuinus cumq; recta ratione conjunctus usus cujuslibet crasin fovet atqve magna ex parte sanitatis ac longævitatís est faber: Abusus verò nocivum infirmitatis, morborum ac mortis lenocinium) reponuntur à Medicis. Quorum vertex *παμψηφεί* divulgat: ὕπνος, ἀρευνία, ἀμφοτέρω μᾶλλον τῷ μετρίῳ γινόμενα κακόν. E.

Si tibi deficient Medici Medici tibi fiant

Mens vigilans, hilaris, somnus moderatus & aptus.
 Tacendum jam, præmonitore discursus circo, quàm eadaverosas ac monstrosas facies dispiciendas sinistro vivendi modo hæ adfectiones adulteratæ bono publico ostentent. Idcirco Agesilaus hancee deleturus maculam voluit & δεσπότη ἀλλ' ἀρχαμένη ὑπό τ' ἐπέξεων χεῖρας κοιμήσει (ο).

Semper ubiq; tenens altâ sibi mente repòstum:

Οὐ χεῖρ παννύχιον εὐδειν βελήφορα ἄνδρα.

Mittamus etiam quàm graviter sacra pandectæ in desidiæ mancipia invehantur Prov: 6. v. 6. 9. 10. 11. & aliis locis innumeris, imò segnitie diffluentium lucrum referunt: *נֹמֵר לְבוֹשׁוֹ* fragmenta sive lacera vestimenta dormitationis indumenta (π). A quo non abhorret Svecanum adagium: Den som sofver det röda af Solen / han sofver det feta af Råhlev.

S. X. Dispiciendum ulterius esset, quàm diu ac ubi ho-

(ξ) p. m: 444. (ο) ref: Plutarch: (π) Prov. 23, v. 31.

hominibus præfertim *Vigilandum ac dormiendum* sit, ni
 βιβλίων κη̄σις καί γε χε̄σις, ἥτις τὸ τ' παιδείας ἐστὶν
 ὄργανον, nos destitueret, reiç. substratæ asperitas pro-
 pmodum deterreret: Si itaqve leviora tantùm à nobis
 tangantur, quæque alterioris sunt indaginis subactio-
 ribus reserventur, est quod Nobis *περαιτιασαμένοις*
 B. L. condonet: nec v. *dormitionem* de jure & actu tunc,
 quando pietatis exercitia sunt urgenda, pulpita sacra
 divinò zelò repletis Præconibus resonant, rostra
 facundiâ delibutis Oratoribus superbiunt, scientiâ ve
 circumfusis exsultant Præceptoribus,

Qui fundunt claras sapientis pectoris artes,
 Conventus actusve subtilitate, utilitate ac necessitate
 fœcundi vigent, esse inhibendam, *Vigiliamç,* admit-
 tendam, ne *πολυπραγμοσύνης πλοκή* nos constringat,
 hortari nostra refert: id solummodò nobis relictum
 esse arbitantes, ut de iis, qui vel statim, postquam cibo
 se ingurgitarunt, vel paululum si detur intercapedinis,
 decedentem diem noctemve *somno aut vigiliâ* antici-
 pant, paucula intertexamus. Salutem itaq; suam in con-
 silio habere judicandi sunt illi, qui ubi pransi sunt, ho-
 ras *vigilaces* eligunt, non tamen cum vehementioribus
 agitationibus aut motibus conglutinatas; aliqua n.
 stomacho, qui cibum jam complexus est, ne per vehe-
 mentiore motum os ejus patefiat, *vigilie consors*
 impertienda est quies. Pueris ac ephēbis lusus, deam-
 bulatiunculæ, certamina, palæstrarumque exercitatio-
 nes adēdō non sunt ejurandæ, ut potius subsecuturarum
 actionum non sint funera, sed fœnora; isto n. pacto,
 aucto per mediocrem motum calore, coctio non jejune

peragitur: Neque tamen hoc ipso, ut fervidiores cerebri labores tubercinautes excipiant, v. gr. ut qui studiis suum dederunt nomen, à mensis ad Musas immediate transcendant, sumus consultores; qui namque ita indesides serviunt Minervæ ne minuant nervos h. e. eosdem spirituum abitu ac dissipatione detumescentes conficiant, sensusque stupefaciant, videant. Inter cœnam & somnũ pariter modicum interstitium jucundâ ambulatione, ut cibus ex orificio descendat, ipsumque cludatur, delentum linquatur. Νυκτιύματα v. seu lucubrationes post cibationem vespertinã tanquã sacunda atq; sacunda noctiũ spavia secũ in Musẽi introducere execrantur illi, qui spem incertã certõ damnõ emere actu dedidicerunt; ut ut n. eorũ, qui cũ Platone cœnant, nonnulli postero die bene habeãt: Hoc tamẽ vix ac ne vix quidem procedet, nisi caritate magis, quã lautẽ ejus abligurierint cupedia; ceu n.

Ex magna cœna stomacho fit maxima pœna:

Sed est nocte levis si fiet ista brevis: Ita μυσῶν νυκτιύματων si nimis avidẽ aveas delictum, πνεύματος μυσῶν paveas illicium: scil: hujusmodi πνεύματος μυσῶν corpori servit & coevi à parte post, quamdiu φουσιὸν est, esse solent morbi, cumque œconomiam animalem lamentabili nobilitarunt metamorphosi, per dolium Danaidum, quod infundunt, effluit. Symptomata a, quibus illi, qui studiis, ut emoriantur, immorantur, sunt obnoxii, frequentiora sunt: Spasmi, desipientia, scotomie & vertigines; sanguine n. in corde deficiente, spiritus quoque sui premuntur paupertate, & qui in cerebro jam adsunt, scaturigine subpressã, neque nervos peragrarẽ neque incertum cordiam cogi possunt Pueri junioresque, illi potissimõ.

potissimum, quibus præcocia sunt ingenia, hoc animò expendant, quod partes illæ spirituose ac vegetiores per huiusmodi importunum opus avolent nec revolent, quod remanet vappidum, iners ac aquosum est, quod etiam antiquæ venustatis non oblitus Poëta Ovidius innuit:

Extenuant juvenum vigilatæ corpora noctes.

Quàm proporro erga valetudinem suam cauti sint illi, qui simul ac corpora escâ refecerunt, somnò etiam curant, paucissimis est enucleandum. Atq; ut in offensò pede progrediamur, non omnium somnus meridianus æqualiter suffragium prodigit; qui namque alterum pedem in cymba Charontis habent, atq; βαρξόμενοι σε νόξου ἴνα καὶ τὸν ἦ τὸ θυτὸν ὑπὸ τῷ τῶν, in rugas leniles non censentur injurii, si postquam cibati sunt, non tam cubando, ne diutius quàm ipsis profit *requiescant*, sed si vires ita tulerint, cubitis aliisve innitendo niçtationibus immincant, quò spiritus liberiores, sensibus aliis non oneratis, ventriculi coctioni, quæ ceteroquin lenta est, famulentur (ρ); qui v. ætate florent integriore, rarò sine noxa meridianantur. Ratio antiquorum hæc est: Venter eorum ollæ adinstar igni impositæ æstuat ac fervet. Ideirco evaporationes impuræ, quas *vigilantes* per poros cutaneos expellere solent, in cerebrum elevatæ cum spiritibus animalibus miscentur, somnumque turbulentum progenerant, omnesque artus torpore inficiunt (σ). Unde istiusmodi quietem flatus, cruditates, pandiculationes, tumores, catarrhi, capitisque dolores comitantur, perque istam organa exarmanantur, totumq; corpus multifaria calamitate multatur, ita tamen, ut sine maiori damno diu eidem

adſuetis & ruſticis, per corporis ſudores & labores va-
pores domantibus, obrepat, nec ſubticendum in vul-
gus de hoc ſomno quod abiit diſtichon :

*Febris, pigrities, capitis dolor atq; catarrhus,
Hæc tibi proveniunt ex ſomno meridiano.*

Id tamen, quod cibus in ventriculo non ſecus ac in olla
ebulliat, non æqvè Recentiores delectat; ſic namq; ſto-
machus ad arbitrium eorum tympani inſtar extende-
retur, hominesque ſtatui illacrymarentur amaro. De ce-
tero ordini ab ordinis Auctore ſancito, ut nocte quieſcamus,
die ſenſus diſtringamus, obtemperare eſt conſultiſſimū; no-
cturnæ n. temp. ſtatis frigiditas, humiditas, tenebræ atq;
ſilentium animalia ad dormiendum quaſi hortantur, dū
per ea non ſtat, quò minus ſpiritus animales placentur
atq; conſopiantur. Sic namq; ſomnus, à turbulentis cir-
cumſtantium motibus non præciſus, concoctionem non
tantum auſpicatò inchoat, ſed etiam inchoatam fauſtus
conſummat. *Hinc auroram Muſis amicam bilares ſalu-
tamus dulciſatiati quiete & ſi quid matutino tempore
memorie mandamus, vel mente revolvimus, firmiùs quàm
reliquo dici decurſu inharere perſentiſcimus; illis namq;
horis cerebrum eſt liberum, nullis adhuc rerum veſti-
gliis præpeditum. Quò etiam facit, quod cerebrum ma-
nè vaporibus, peracta ciborum coctione, non æſtuans
fibras porrigit expeditiores & agiliores ad ejuſdè motus
ac novam adfectionem induendum: ſi a., quod quan-
dòq; non ſine ſaſtidio eſt ſubeundum, noctu è ſomno ex-
citemur, & licet oculi deinceps claudantur, defatigatio
tamen & torpedo calidum deſerturos nidum graventa
cenſendum eſt (ſi abſque aliorum ſtrepitu, tumultu aut
conſcientiæ aſperioribus crabronibus ſomnus ſpontè fu-
erit*

erit discussus, quia concoctio, cum primū *evigilabamus*,
 suum nocta erat complementum, spiritus restauratio-
 nem consecuti, excrementa etiam vel dispersionem vel
 ad sua receptacula propulsionem fuerant adepti: neq̄;
 tamen eò secius eidem emancipamur) spiritus crassis
 illis ac excrementitiis vaporibus involutos pigrescere
 ac obtorpescere. Aliud deinceps non videbitur aptius,
 quàm commodum *dormientiū* vel *dormitivorum* situm
 in conspectu dare: At quo pacto quis se *somno* prepara-
 bit pronone, supino, an in latus reclinato corpore? in
 diversa abeunt eruditi; alii namq̄;, quod dextro latere
 primū, ne os ventriculi hiet, cor prematur, ejusq̄; motus
 sufflaminetur, *ad cubandū* sit, docent; nonnulli sinistro,
 ut ventriculus, qui versus istam partem est capacior, fo-
 veatur recumbendum esse dicunt; Arist: ἐπι τὴ δεξιᾷ
 κατὰκειμένους μάλλον ἐπιέρχεται ὕπνον. Ἐπι τοῖς δὲ
 ἀριστερῆς κατὰκειμένους ἐξηγορεῖν autumat (τ); ceteri
 nihil interesse, dextris ne an sinistris costis lumbisq̄; ful-
 ciatur, obtendunt; cum cor, si sinistrorsum vertatur,
 sensibili pressione aut motu retinaculis non arctetur (υ).
 Supinus ut, valetudinarius præcipuè, *Somnum* oppetat
 dissuadetur à non paucis, cum *Ephialtes* seu *incubus*
 Svecicè *Mara* dorso incubantibus sæpiuscule insultet.
 Tali recubitu refragatur Hermannus Follinus, eun-
 dem caput nervosq̄; offendere, paralytin, apoplexiam
 & calculū nutricari pronuntians (φ). In ventrem pro-
 cumbere est brutorum sectari velle indolem. Superior
 corporis pars servato majorum more pulvinis ac cervi-
 calibus, ne perversus iste decubitus diaphragmati, mo-
 tui respiratorio aliisq̄; partibus quid moliat in sensu,
 modi-

(τ) *Probl. Sect. 6, (υ) B. D. N. Wall: [φ] in Amuleto Ant. c. 6.*

modicè attollitur. Deinde leniò confecti, qui frequen-
tius sicci & cogitabundi sunt redundantesq; falsâ capi-
tū pituitâ, spiritus minùs quiescere sinunt (X), molliori
recubitaliū adparatu membra νενεκρωμένα ad quietem
elliciant, imitati senem ab Homero descriptum (ψ):

· · · ἐπεὶ λῆσαιτο Φάροισι
Ἐυδέμεναι μαλακῶς, ἢ γὰρ δίκη ἐστὶ γαστέρων.
Ut lavit sumsitq; cibum, dat membra sopori
Mollibus in stratis, vacuus curaq; metuque,
Corpora ceu prodest senio confecta foveri.

Deniq; sub Jove frigidò somnos captare ob vaporum, li-
berius extra tecta grassantium, petulantiozem impul-
sum, tum etiam aliorum quorumvis, in capita dormi-
entiū infidias parantiū, insultus sine submonitione qui-
libet devitabit. Ad Lunæ radios somni captationem de-
hortatur Kippingius (ω); cum hujusmodi somnus capiti
fit nocivus, eò quod luna, ενεργητικῶς humorū Dominā
adpellata, caput dormientis percellat, vaporesq; elici-
endo uniat, unde cerebri existit pondus, à quo velut
crapula gravatur homo: Licet discessus atq; dissensus
Recentiorum hac in re nos non prætereat. Domicilia
demum opere vel situ edita depressis ac humo paludosa
immersis etiam in cubatu, si fors ita ferat, ne creberri-
ma ἐξάτμισις udis palustribusq; locis ingeniata quid
adversū machinetur, anteferre præstat. Quamdiu po-
stremoò vigilandum aut dormiendum sit exactè definire
nostri non est arbitrii; quamvis n: quidam 7. vel 8. ho-
ris coctionem, ultra quam somnus protrahendus non
est, absolvi statuunt: Cum tamen pro temperamento-
rum, nutriminis & annorum diversitate & ipsa diver-
sas subeat limitationes, statâ atq; canonicâ somnum vel
(X) Hipp. l. 3. Aph. ult. (ψ) l. ult. ὀδύω: (ω) c. 14. § 5 in-

incipiendi vel finiendi horâ non determinatâ, lecto se-
 tunc, quando sensuum aliorumque organorum opera-
 tiones tempestiva efflagitant laxamenta, committere;
 rursumque cessationem istam, cum, digestionem ritè exa-
 ctâ, spiritus animales, à sanguine tempore somni pro-
 ducti, tam copiosè sunt repleti, ut reciso sufflamine
 nervorum ductus possint patefacere tantum, quantum
 ad sensationem & motionem requiritur, dispellendam
 esse à Φόβω colligimus. Ad exitum deproperantes li-
 men ejus *somni praternaturalis* specierum nudâ recen-
 sitione distingvimus, *πρωτοκλισία* Lethargiæ seu vetera-
 no delatâ, qui gravedinem atque stuporem parit ea
 propter, quoniam materia morbum inducens, quam
 medici frigidam pituitam esse putant, multi humoris in
 cerebrum exæstantis, illiusque madefacti ventriculos
 occupantis, est nutritrix; unde talis *somnus* profundus
 non modò sensus exteriores ligat, sed etiam omnium
 memoriam adolet. Unde pestis eadem corruptos *so-*
mnolentiaque correptos citiùs, si se quieti dedant, na-
 turâ remissiùs sui resistente, debellat. Lethargo pro-
 ximum est *coma*, quod in *vigil* & *somnolentum* dispelci-
 tur. *Vigil* oculos claudendo *somnum* simulat, ita ut illo
 pressi *vigilia* ac delirio affligantur atque derepentè ob-
 tactum levissimum oculis apertis torvè contuentes illi-
 cò *somnum* repetant: *Somnolentum* v., aliàs cataphora
 vocitatum, itidem *somnus* profundus est, cujus patien-
 tem si expergesceris, oculos aperit, datoque responso,
 deuoè repentè profunda *dormitione* abripitur. Hisce
 succedit *Carus*, *somnus* quidem à febris immunis, præ-
 nominatis tamen altior, quo degravatus sine responsi-
 one difficulter luminis orbem revelat, sensu tamen, si

conculsiatur, & responsione manente integrâ. Numero ultimus est *noctambul*, qui quidem non nocet, præterquam quod hominem, quem obsidet, ad surgendum & *πλυρόπως* oberrandū vi adigit, ita ut nocte intempestâ gravi sopore adquiescens oculis clausis è lecto se proripiat, dormitorii fores recludat, angulos ædium circumvagando venetur, imò fastigia murorū ac tectorum conscendat atque hisce imperterritè perreptatis demum non segniùs, nisi nominatenus inclametur, rursum descendat atq; in lectum se recipiens, quod restat *somni* actorum immemor transigat. Reliqua, quæ adfectionibus hisce nostris ulterius fœnerarentur lumen, materiæ subtilitas rei que numariæ rara difficultas absorbent. Confitemur ingenuè hiulco huic scribendî generi vim stomachum movendi posse inesse: Qui tamen occupatiuncularum nostrarum, aliorum ministris, necessitate magistrâ, à teneris addictarum, vicem novit, tersi aut emaculati quid à nobis in lucem non prodixisse æquò, ceu speramus, feret animò. Præterea cum ea sit ingenii humani labes, ut non, quod videre vult, semper videat, Tuam, B. L. modestiorem censuram, si non euncta ex Jovis tabulis sint decerpta, studiose imploramus. Quod superest, dum placida pulmonū spiracula, molles arteriarū tremores & quandoq; repetiti Rhonchi tenuè discrimen, quod per *somnum*, ut eundem à morte dirimant, objiciunt, committent atq; ita mortis præludium excipiet vitæ exodium, tempusque tempore carens, sublato clamore *וְהוּן שְׁנָה יְהוּן* *הַבִּיטָה עֲנָנוּ יְהוּן* temporis molimina demolietur *אֱלֹהֵינוּ הָאֵרָה עֵינֵינוּ פֶן - גִּישָׁן הַמּוֹרָה*